

SOSYALIST FORUM

DUNYADA

YURTTA

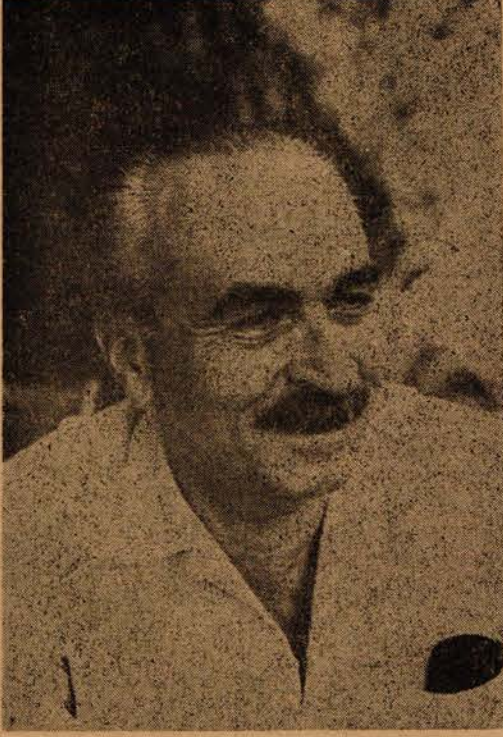
16 ŞUBAT 1970 — SAYI : 374 — 150 KR.

**Sosyalizm meseleleri:1
YOLLAR VE MODELLER**

FORUM

Yay Arşivi

YAŞAMAYI BIRAK, ÜZÜLMEMEYE BAK!

Telefon çaldı. 4 Şubat, çarşamba, saat 13 sıralıydı. Yüksek İhtisas Hastahanesinden bir doktor, çok üzgün bir sesle,

— «Mehmet Ali Aybar.. hastahâneye kaldırıldı» dedi.

Hazırlıksızdık. Çarpıldık âdeta.

— «Tehlikeli bir enfarktüs..» diye ekledi doktor.

Koşuşup vardık hastahâneye. Telefon eden doktor, kapıdaydı; yıkıktı; güçlü olmak gerektiğine kendini inandırmaya çalışıyordu.

— «Görüşmek yasak» dedi. «Şu anda uykuda. Sonucu merakla bekliyoruz.»

Dura dura, yukuna yutkuna konuşuyordu. Elindeki kâğıtları uzattı:

— «Aybar'ın yazısı... Dizgiye verilecek..»

Yazının ana başlığı, «Yaşadıkça» idi. Birkaç gün önceden, FORUM bürosunda beğenilip seçilmişti bu başlık.

Bertrand Russell'la ilgili demecini de alarak, alabildiğine üzgün, FORUM'un yolunu tuttuk. Durumu basına ve TRT'ye duyurduk; eşi Siret Aybar'dan gizledik; her telefon edişinde yalan söyledik ona; «henüz gelmedi efendim», «iş çıkarmıştır efendim» dedik.

Bertrand Russell'in ölümü, onu çok üzmişti. Doğru. Fakat onu asıl üzen, Partinin durumuydu. Birbuçuk yıldır Partide olup bitenler, her bakımdan güçlü Aybar'ı son derece sarsmıştı. Bertrand Russell'in ölümü, bardağı taşıran damla oldu.

O sabah, evinde, Bertrand Russell'la ilgili demecini yazmış, Meclis'e gitmişti. Bir süre sonra, göğsünde şiddetli bir acı ve daralma duydu. Meclis doktoru, enfarktüs endişesiyle, hemen bir hastahâneye yatmasını salık verdi. Tanıdık bir doktorun yardımıyla Yüksek İhtisas Hastahanesine kaldırıldı. Konulan teşhis, «akud enfarktüs» oldu. FORUM'a telefon edildiğinde, sonucu endişeyle beklenen, derin bir uykudaydı.

Saat 15'de «tehlikenin geçtiği, nabızın ve tansiyonun normale döndüğü» bildirildi. Ondan sonraki her saat başında iyi haberler alındı hastahânenen. 5 Şubat günü olayın basında çıkmasıyla birlikte, 6 Şubat gü-

nü şehirlerarası ve ülke telefonlar işlemeğe başladı. Abidin Dino, Pat, «Durum nasıl?» diye soruyordu.

Fakat o, kendi durumunu unutmuş, Reşit Güçkiran'ın yapayalnız kalmış karısını ve çocuklarını düşünüyordu.

— «Şu parayı Antep'e postalayın..» dedi.

1967 yazında Vietnam'a gitmiş, Amerika'nın paralı askerlerinin Vietnam halkına yaptıklarını gözleriyle görmüş, Bertrand Russell'la başbaşa çalışmış. Türkiye'nin kurtuluşunu emekçi halkın bilinçlenip örgütlenmesine ve iktidarı almasına bağlamış olan Mehmet Ali Aybar, sağlam fiziğinde «yaşamayı bırak, üzülme» ahlakını besleyen bir kimsedir. Reşit Güçkiran gibi yiğit bir partilinin ölümünden sonra Bertrand Russell gibi bir barış savaşçısının ölümü, onun, sağlam fiziği altında gizlenen bu insancıl yönünü fazlasıyla istismar etmiştir. Yüreğinin isyanının nedeni budur.

Mehmet Ali Aybar, bir süre hastahâneye, sonra da evinde dinlenecektir. Bu satırların yazıldığı 8 Şubat günü, Yüksek İhtisas Hastahanesinin 114 numaralı odasında yatıyordu.

Enfarktüs, Aybar'ı yenemeyecektir!

Ankara, 4.2.1970

Bertrand Russell'in ölümü dolayısıyla Mehmet Ali Aybar Basına şu demeci vermiştir :

«Bertrand Russell insanlığı tehdit eden bütün tehlikelere parmak basan ve ilerlemiş yaşına rağmen sokak gösterilerine katılan bir savaşçıydı. Ömrü boyunca dogmalarla, konformistlikle, zulümle savaştı. Savaşa karşı savaştı. Şüpheli bir filozoftu; ama hak bildiği yolda, insanlık yolunda savaşmakta asla şüphe göstermemiştir. Bu büyük matematikçi, bu şüpheli filozof ilerici bir eylem adamıydı. Ölümünden kısa bir süre önce Birleşmiş Milletler genel sekreterine bir mektup yazarak, My Lai katliamının bir tahkikat konusu yapılmasını istemiştir.

Amerikanın Vietnam'da işlediği suçları ele almak üzere kurduğu Savaş Suçları Mahkemesi, Russell'in adını ebedileştiren belki de başlıca eseri olarak kalaçaktır. Onun yokluğunu eminim en çok Amerikan emperyalizmine karşı savaşan Vietnam halkı yürekte duyacaktır. Russell'in manevi ağırlığı zulüm gören halklar için yürekendirici bir teminatı.»

«Nepszabadsag» gazetesi, Macar hükümetinin görüşlerini yansıtarak, Macaristan'da kimi gencin Mao'yu, ya da Che Guevara'yı tuttuğunu, onları örnek olarak gördüğünü yazmakta, bu konuda şunları söylemektedir: «Devrimi ne olursa olsun öngören bir davranış-varolan gerçekleri hesaba katmadan - olsa olsa fâcialara götürür.»

11 yıldan beri Çin'e elçi göndermemiş bulunan Yugoslavya, gelecek ay Pekin'e bir elçi gönderecektir. 1968'de ticari bir anlaşma imzalayan Yugoslavya - Çin, artık normal diplomatik ilişkilere başlayacaklardır. Belgrad'da yeni bir Çin sefiri beklenmekte, ayrıca Adriatik denizinde Rijeka limanının Çin gemilerine açık tutulacağı sanılmaktadır.

Bütün sanat dallarında ün yapmış sanatçıların öncülüğünde «Türk Sanatçılar Birliği» adıyla bir örgütün kurulma hazırlıkları yapılmaktadır.

Edebiyat, Resim, Heykel, Mimarlık, Tiyatro, Sinema, Opera ve Müzik sanatçıları arasında yakınlaşma ve dayanışma amacını güden bu örgütün kısa zamanda güçlü bir örgütlenmeyi gerçekleştireceği umulmaktadır.

KIBRIS'A DİKKAT!

Kıbrıs türkleri bir kez daha kaderlerine ve yeni tertiplere terk edilmişlerdir. Sağcı, Grivas'cı çetelerin faaliyete geçmeleri, şimdilik Rum kesiminde kendini gösterdiği için, ilkel bir hesapla durum, Türkiye'de tutucu çevreleri sevindirmiştir.

Oysa işin içyüzü bambaşka: Sağcı çetelerin hesabı, önce bağımsızlıktan yana Rum solunu ve orta güçlerini yoketmek, sonra da Türk azınlığın işini görmektir.

Bu kademeli saldırı hesabını yapan sağcı enosisçiler kime güvendiler birdenbire? Bunun cevabı, devrimci Libya'nın Amerikan üslerini kapıdışı etmesinde aranmalıdır. Dolaşan söylentilere göre, daha şimdiden Libya'daki Amerikan «tesislerinden» gelen malzeme, Kıbrıs'a gizlice girmektedir. Şimdiye dek Kıbrıs'ta radar ve dinleme tesisleri ile yetinen Amerika, Libya darbesinden sonra, Kıbrıs'ı sökülmez bir üs, batırılmaz bir Amerikan uçak ve atomlu füze gemisi haline sokmak emelindedir. Buna varmak amacıyla CIA, hem Makarios'u, hem İngilizleri yola getirmek için Grivas'cılara yeşil ışık yakmıştır, birtakım Amerikan teklifleri ve plânları hazırlanmıştır yenibaştan.

İlginç bir söylenti daha var ortada: dış işleri konusunda gittikçe ağır basan A.B.D. ikinci başkanı Spiro Agnostopulos, bu yıl Atina'da toplanacak olan, vatan dışında bulunan yunanlıların büyük kurultayına, Amerikan bayrağına sarılı bir «enosis pastası» ile gelmek niyetindedir. Grivas'cılar himayesine almış bulunması bu yüzden.

Duruma bakılırsa, Kıbrıs türklerini zor günler bekliyor.

FORUM

Fikir meydanıdır

Onbeş günlük, Pazartesi günleri çıkar, siyaset, iktisat, kültür ve sanat dergisi!

Sahibi ve genel yayın müdürü : Hasan Hüseyin Korkmazgil

● Sorumlu yazı işleri müdürü: Cenan Bıçakçı

● Sekreter : İsmet Hamuroç

FORUM YAZARLARI:

Mehmet Ali Aybar, Abidin Dino, Yaşar Kemal, Samim Kocagöz, Orhan Kemal, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Güzin Dino, Ergin Eroğlu, Tilda Gökçeli, İsmail Beşikçi, Bedrettin Cömert, Azra Erhat, Sabahattin Eyüboğlu, Muzaffer Buyrukçu, Sina Pamukçu, Asım Bezirci, Metin Eloğlu, Kemal Sülker, Hüseyin Çelik, Ali Savaşer, Galip Ataç, M. Gabay, Tark Ziya Ekinçi, Zeki Özcan, Balaban, Türker Alkan, Ruhi Su, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Lütfü Erişçi, Osman Fuat Toprakoğlu, Fahir Onger, Füsün Althok, A. Aydın Hatipoğlu, Mahmut Baksı, Fethi Savaşçı, Kemal Aksoy, Alev Ateş, Hasan İzzettin Dinamo.

DOĞMACILIĞA KARŞI

FORUM'un uzunca bir geçmişi var. FORUM, yayın hayatına, DP iktidarının keyfi hareketlerini hukuk devleti mihengine vurup eleştirerek girmiştir. Ne var ki, olaylar hızla gelişmiştir. 27 Mayıs'tan sonra yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Böylece, 1954'ten beri birkaç kere el değiştiren FORUM, nihayet, sosyalist bir dergi niteliğine kavuşmuştur.

Yayınımıza bir süre ara verdikten sonra, bugün karşınıza yeni bir kadro ile çıkıyoruz. Yurt ve dünya olaylarını sosyalist açıdan değerlendireceğiz. Olayları sosyalist açıdan değerlendirmek, sorunlara Bilim gözüyle bakmakla olur. Biz de öyle yapacağız. Bugün Türkiye, Amerikan emperyalizminin boyunduruğunda, halkı sömürülen, ezilip horlanan, geribırakılmış bir ülkedir. Türkiye'nin bu durumdan kurtulması için, Bilim, emekçi sınıfların, bilinçle örgütlenerek, Amerikan emperyalizmi ve onun içimizde uzantısı durumuna gelmiş olan sömürücü sınıflarla mücadele etmesini öngörmektedir. Amamız, bugünkü dışa bağlı kapkaç kapitalizmi yerine bağımsız, demokratik Türkiye sosyalizmini kurmaktır. Hedef, budur. Ancak hedefe varılması, teorik değerlendirmelerin somut şartlar içinde, doğru yapılması, eylemin doğru bir strateji ve taktiğe göre geliştirilmesine bağlıdır. Bu, Türkiye'deki sosyalist hareketin bir çatı altında toplanmasını zorunlu kılar.

Oysa günümüzde Sol kanatta, birbirleriyle amansızca mücadele eden ve böylece Solün gücünü kıran hizipler vardır. Bu hizipler arasındaki çekişmeler, teorik planda bir anlaşmazlık görüntüsünde karşımıza çıkmaktadır. Eğer bu görüntünün ardında başka nedenler yoksa, bu duruma son vermenin ilk şartı, bilimsel verilerden hareket ederek, Türkiye için geçerli stratejiyi tayin ve tespit etmektir.

Ama bu, söylenmesi kadar kolay bir iş değil. FORUM, zor bir işe koyulduğunu bilerek, Türkiye'nin «somut durumunun» sosyalizme girişecektir. Bu güç işi başarmak için, pencerelemizi ardına kadar açacağız. Sosyalizm alanındaki gelişmeleri izleyip, okurlarımıza sunacağız. Ve Türkiye'nin gerçeklerini, yeni gelişmeleri de göz önünde tutarak değerlendirmeye, bizi sosyalizme götüreceği yolu çizmeye çalışacağız.

Yarım yüzyılı aşkın bir uygulama dönemi sosyalizmi kendi içinde ciddi sorunlarla

«Kişiyi tapma» hastalığı ve daha başka etkiler, Sosyalist teorinin uzun yıllar donmasına sebep olmuştur. Uzun yıllar «içtihat kapısı» kapandı, sosyalist düşünceye bir çeşit medrese zihniyeti hâkim oldu. Sosyalizmin dogmacılığı reddettiği ileri sürülürken, uygulamada bunun tam tersi yapıldı, katı bir dogmacılıkta hareket edildi. Gerçi Kapitalizme karşı amansız bir savaş verilirken sosyalistlerin uyanık olmaları, eyleme ışık tutan teorinin saptırılmasına meydan vermemeleri gerektir. Revizyonculuk, yani suret-i haktan görünerek Sosyalizmi yozlaştırma, sosyalist hareketi Kapitalizmin dümen suyuna sokma çabaları, günümüzde de ciddi bir tehlike teşkil etmektedir. Ama bu tehlikeyi önlemek için harcanan çabalar, teorisinin gelişmesine engel olmamalıdır. Aksi takdirde, hayatla ilgisi kesilmiş bir disiplinden medet umma durumuna düşülür ki, bu da revizyonculuktan daha az tehlikeli değildir. Zira bu sefer de, gerçekten bilimsel bir teoriden yoksun kalındığı için, Kapitalizm karşısında gittikçe daha güçsüz hale gelinir.

Sosyalist harekette yeni gelişmeler oluyor. Dogmacılığın cenderesinden kurtulma çabaları gittikçe hızlanıyor. Teoriye canlılık getiren yeni araştırmalar yapıyor. Uygulamada ortaya çıkan aksaklıklar ele alınıyor, nedenleri araştırılıyor. Bu araştırmalar yeni teorik sorunların ortaya çıkmasına sebep oluyor.

FORUM, Türkiye sosyalizmine hizmet etmek için çıkıyor. Kendi sorunlarımızı kendimiz çözmek zorundayız. Sosyalist teorinin bilim mertebesine ulaşmış kuralları, bu çabamızda bize ışık tutacak. Türkiye'nin gerçeklerini tespit etmede, çelişmelerini aşmada, diyalektik yöntem bize yol gösterecektir.

Çok kaba bir çizginin ötesine geçilince, Türkiye'nin sorunlarının başka toplumların sorunlarına benzemediği hemen ortaya çıkmaktadır. Kendimize özgü sorunlarımız var. Bu, toplumların aynı gelişme seviyesinde bulunmalarının tabii sonucudur. Şu halde, Sosyalizmin temel ilkelerinden hareket edilerek iktidara gelmek için izliyeceğimiz yol da bize özgü olacaktır. İktidara geldikten sonra tutacağımız yol da bize özgü olacaktır. Ve giderek, kuracağımız Sosyalizm de Sosyalizmin bir biçimi olarak bize özgü olacaktır.

Bütün bu sorunları tartışacağız. Karşımızdaki dogmacılarla, «Kadro»cularla, sol

mi altında değildir. Üstelik yurdumuzdaki Amerikan personelini, diplomatik muafiyetler cinsinden bir takım önemli imtiyazlar da tanımıştır. Bu durum, Türkiye'nin bağımsızlığıyla, egemenlik haklarıyla bağdaştırılmaz.

Birtakım olaylar olmuştur: U-2 uçağı olayı, Lübnan'a gönderilen Amerikan silahlı kuvvetlerinin İncirlik üssüne indirilmesi olayı; Kıbrıs olayında, 1947 tarihli ikili anlaşmaya dayanarak Amerika'nın karşımıza çıkması olayı; 1966'da Karadeniz'de düşürülen Amerikan uçağı olayı, vb... Bunlar, son derecede vahim, Türkiye'yi savaşa sürükleyebilecek ağırlıkta olaylar. Bizim topraklarımızdan havalanmış bir Amerikan casus uçağı, Sovyetler Birliği'nde düşürülüyor; pilot itirafta bulunuyor. Bir başka casus uçağı da Karadeniz'de düşürülüyor. Bunlar «savaş sebebi» sayılabilir ve Sovyetler, Türkiye'deki Amerikan üslerinin tahribi yönüne gidebilirlerdi. Ne olacaktı? Türkiye, iradesi dışında savaşa sürüklenecek, yakılp yıkılacak, büyük ihtimalle, nükleer silahların tahribatına uğrayacaktı, Osmanlı İmparatorluğunu çökerten, onbinlerce şehit verdiğimiz Birinci Dünya savaşına, iki Alman savaş gemisinin Rus limanlarını bombalaması üzerine, değil Meclisin, Bakanlar Kurulunun bile haberi olmadan sürüklenmemiş miydik?

NATO'nun güvenliğimizi koruduğu yolundaki iddiaların da gerçekte bir ilişkisi olmadığı artık iyice ortaya çıkmıştır. Savaşı ister Sovyetler, ister Amerikalılar açsın, yurdumuzdaki Amerikan üsleri yüzünden ilk hedeflerden biri olacağımız muhakkaktır. Üstelik, yurt topraklarının karış karış savunulması da artık söz konusu olamayacağı anlaşılmaktadır. NATO stratejisinde, Türkiye topraklarında her ne pahasına olursa olsun tutunmak, bu toprakları bırakmamak diye bir hedef yoktur. NATO stratejisin-

de Türkiye, sağ kanatta bir «ileri-karakol»dan ibarettir. Bir «ileri-karakol» ise her zaman terkedilebilir.

AP iktidarı bu görüşte değil. Ve Amerikalılarla yeni bir ikili anlaşma imzalamıştır. Yıllardır müzakerelere edilen bu temel anlaşmanın ne gibi yenilikler getirdiğini bilmek milletin hakkıdır. Dışişleri Bakanı olsun, Bakanlığın diğer sorumluları olsun, yeni anlaşmanın Türkiye'ye faydalar sağladığını tekrarlamışlardır. Bu iddiaların gerçek durumu ne derece ilgili olduğunu vatandaş olarak, savaşa ölüme yürüyecek insanlar olarak, üstelik demokratik bir Anayasanın yürürlükte olduğu bir ülkenin fertleri olarak açıkça bilmek isteriz. Tekrar edelim: bu, hakkımızdır.

Bu hakkımız çiğnenmiştir. Meselenin askeri sır olan tarafları varsa, müzakerelerin sadece bu kısımları gizli yapılabilir. Gerçekler milletten gizlenmiştir.

Anayasanın 65. maddesine göre, yeni anlaşmanın Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçirilmesi, Büyük Meclisin onayının alınması da zorunludur. Yeni anlaşmayı bir uygulama anlaşması şeklinde göstererek Anayasanın bu hükmü çiğnenemez. Dışişleri Bakanının açıklamalarından, yeni anlaşmanın prensipler ihtiva ettiği anlaşılabilir. Prensip anlaşmalarının uygulama anlaşması sayılamayacağı aşikardır. Kaldı ki, Anayasanın 66. maddesi, yurdumuzda yabancı asker bulunması konusunu Meclisin iznine bağlamıştır.

AP iktidarı, böylece, bir kere daha, Anayasaya ters düştüğünü, Anayasaya sadece dilinin ucuyla bağlı bulunduğunu ortaya koymuştur.

YENİ ZAMLAR

Müreffeh Türkiye vaadleriyle yeniden iktidara gelen AP'nin halkımıza ilk hediyesi, gider vergisinin yüzdeye kadar artırılmasına izin veren ve Meclislerden AP oylarıyla geçirilen yeni kanun ile, hayatı, ortalama bir hesapla % 15 oranında pahalılaştırmak

nü daha da ağırlaştırarak, bacağın kemiğe dayanmasına yol açacaktır. Tüccar bugünkü kârı ile yetinmeyecek olursa, hayat pahalılığı % 15'i de aşacaktır. Kaput bezinden, basmadan tutun, köylüyü yalnızlıktan kurtaran radyo cihazına kadar bütün ihtiyaç maddelerinin fiyatı artacak, fakat halkın gelirinde, meselâ işçilerin aldığı ücrette, memur maaşlarında, köylünün gelirinde, buna paralel bir artış olmayacaktır. Hiç değilse, derhal olmalıdır.

Kıssadan hisse: Seçimlerde oyunu kullanırken gözünü dört aç işçi vatandaş, köylü vatandaş, küçük memur, dargelirli vatandaş! Oyunu bundan böyle sömürücülerden, zenginlerden yana olan partilere verme!..

SERTEL OLAYI

«BİZ BİLİRİZ İŞİMİZİ!»

13 Aralık 1969 günü uçakla Paris'ten Yeşilköy'e gelen T.C. vatandaşı Zekeriya Sertel, gazetelerin yazdığına ve İçişleri Bakanının da bildirdiğine göre, yurda sokulmuyarak, Çınar Otelinde, polis gözçülüğünde 17 saat kadar alakonulmuş ve ertesi gün sağlanan bir THY uçağı ile Paris'e geri gönderilmiştir.

TIP milletvekili Mehmet Ali Aybar, olayı, bir önerge ile Meclis'e getirmiştir; fakat önerge, 14 Ocak günü yapılan tartışmalı oturumda, AP'lilerin oylarıyla gündeme alınmamıştır.

Önergesini açıklamak üzere kürsüye çıkan Mehmet Ali Aybar, özetle, «Olay, münferit bir olay değildir; kanunsuz, haksız, Anayasa'nın ruhuna ve metnine aykırı olaylar zincirinin halkalarından biridir» demiş; ülkenin yürekler acısı durumunu ana çizgileriyle belirtti. Sonra, «İşte bu sebepten, AP iktidarı, Zekeriya Sertel olayında olduğu gibi, keyfi hareketlere gitmektedir» diye eklemiştir. AP sıralarından yükselen gürültülere ve sataşmalara karşın Aybar, yeni Vatandaşlık Kanununu, Anayasa'nın vatandaş haklarıyla ilgili maddeyi ve Pasaport Kanu

eskiden olduğu gibi, nüfuzla koparılmış vatandaşın Türk konsolosluklarına bülteniyle başvurmada veya bülmeti eleştiren yazılarda diye vatandaşlık kanununu karılamaz. Birlik Kanununa göre, bir de me

bes
fik
ma
b
yu
da
mez
mişti
Pas
mad
ra is

giriş
gelir
daşy
ders
rile
lan
diğ
da
da
Se
de
b
c

4 önemli kitap

waldeck rochet
MARKSIST
FELSEFE
NEDİR

4TL

jean jaures
sosyalist

DOĞMACILIĞA KARŞI

FORUM'un uzunca bir geçmişi var. FORUM, yayın hayatına, DP iktidarının keyfi hareketlerini hukuk devleti mihengine vurup eleştirerek girmiştir. Ne var ki, olaylar hızla gelişmiştir. 27 Mayıs'tan sonra yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Böylece, 1954'ten beri birkaç kere el değiştiren FORUM, nihayet, sosyalist bir dergi niteliğine kavuşmuştur.

Yayınımıza bir süre ara verdikten sonra, bugün karşınıza yeni bir kadro ile çıkıyoruz. Yurt ve dünya olaylarını sosyalist açıdan değerlendireceğiz. Olayları sosyalist açıdan değerlendirmek, sorunlara Bilim gözüyle bakmakla olur. Biz de öyle yapacağız. Bugün Türkiye, Amerikan emperyalizminin boyunduruğunda, halkı sömürülen, ezilip horlanan, geribırakılmış bir ülkedir. Türkiye'nin bu durumdan kurtulması için, Bilim, emekçi sınıfların, bilinçle örgütlenerek, Amerikan emperyalizmi ve onun içimizde uzantısı durumuna gelmiş olan sömürücü sınıflarla mücadele etmesini öngörmektedir. Amacımız, bugünkü dışa bağlı kapkaç kapitalizmi yerine bağımsız, demokratik Türkiye sosyalizmini kurmaktır. Hedef, budur. Ancak hedefe varılması, teorik değerlendirmelerin somut şartlar içinde, doğru yapılmasına, eylemin doğru bir strateji ve taktiğe göre geliştirilmesine bağlıdır. Bu, Türkiye'deki sosyalist hareketin bir çatı altında toplanmasını zorunlu kılar.

Oysa günümüzde Sol kanatta, birbirleriyle amansızca mücadele eden ve böylece Solun gücünü kıran hizipler vardır. Bu hizipler arasındaki çekişmeler, teorik planda bir anlaşmazlık görüntüsünde karşımıza çıkmaktadır. Eğer bu görüntünün ardında başka nedenler yoksa, bu duruma son vermenin ilk şartı, bilimsel verilerden hareket ederek, Türkiye için geçerli stratejiyi tayin ve tespit etmektir.

Ama bu, söylenmesi kadar kolay bir iş değil. FORUM, zor bir işe koyulduğunu bilerek, Türkiye'nin «somut durumunun somut tahlili»ne girişecektir. Bu güç işi başarmak için, pencerelerimizi ardına kadar açacağız. Sosyalizm alanındaki gelişmeleri izleyip, okurlarımıza sunacağız. Ve Türkiye'nin gerçeklerini, yeni gelişmeleri de göz önünde tutarak değerlendirmeye, bizi sosyalizme götüreceği yolu çizmeye çalışacağız.

Yarım yüzyılı aşkın bir uygulama dönemi. Sosyalizmi kendi içinde ciddi sorunlarla karşıya bırakmıştır. Bunlar hem teorik hem eylemi ilgilendiren sorunlardır. Bilmezlikten gelmek, ya da gerçekleri bilmek bize çok şey kaybettirir. Mevcut hızlı büyüme karşılık, taahhüt edilmiş bir gelişme sağlanamadı. Demokrasi alanında sosyalistlerin başarılarına paralel başarılar sağlanmadı. Yeni bir bürokrasiye tapma hastalığı, üleştirilmesi gereken so-

«Kişiyi tapma» hastalığı ve daha başka etkiler, Sosyalist teorinin uzun yıllar donmasına sebep olmuştur. Uzun yıllar «içtihat kapısı» kapandı, sosyalist düşünceye bir çeşit medrese zihniyeti hâkim oldu. Sosyalizmin dogmacılığı reddettiği ileri sürülürken, uygulamada bunun tam tersi yapıldı, katı bir dogmacılığa hareket edildi. Gerçi Kapitalizme karşı amansız bir savaş verilirken sosyalistlerin uyanık olmaları, eyleme ışık tutan teorinin saptırılmasına meydan vermemeleri gerektir. Revizyonculuk, yani suret-i haktan görünerek Sosyalizmi yozlaştırma, sosyalist hareketi Kapitalizmin dümen suyuna sokma çabaları, günümüzde de ciddi bir tehlike teşkil etmektedir. Ama bu tehlikeyi önlemek için harcanan çabalar, teorinin gelişmesine engel olmamalıdır. Aksi takdirde, hayatla ilgisi kesilmiş bir disiplinden medet umma durumuna düşülür ki, bu da revizyonculuktan daha az tehlikeli değildir. Zira bu sefer de, gerçekten bilimsel bir teoriden yoksun kaldığı için, Kapitalizm karşısında gittikçe daha güçsüz hale gelinir.

Sosyalist harekette yeni gelişmeler oluyor. Dogmacılığın cenderesinden kurtulma çabaları gittikçe hızlanıyor. Teoriye canlılık getiren yeni araştırmalar yapıyor. Uygulamada ortaya çıkan aksaklıklar ele alınıyor, nedenleri araştırılıyor. Bu araştırmalar yeni teorik sorunların ortaya çıkmasına sebep oluyor.

FORUM, Türkiye sosyalizmine hizmet etmek için çıkıyor. Kendi sorunlarımızı kendimiz çözmek zorundayız. Sosyalist teorinin bilim mertebesine ulaşmış kuralları, bu çabamızda bize ışık tutacak. Türkiye'nin gerçeklerini tespit etmede, çelişilerini aşmada, diyalektik yöntem bize yol gösterecektir.

Çok kaba bir çizginin ötesine geçilince, Türkiye'nin sorunlarının başka toplumların sorunlarına benzemediği hemen ortaya çıkmaktadır. Kendimize özgü sorunlarımız var. Bu, toplumların aynı gelişme seviyesinde bulunmalarının tabii sonucudur. Şu halde Sosyalizmin temel ilkelerinden hareket ederek iktidara gelmek için izliyeceğimiz da bize özgü olacaktır. İktidara geldikten sonra tutacağımız yol da bize özgü olacaktır. Ve giderek, kuracağımız Sosyalizm de kapitalizmin bir biçimi olarak bize özgü olacaktır.

Bütün bu sorunları tartışacağız. Bütündeki dogmacılarla, «Kadro» bürokratlarla olduğu gibi, kendi arkadaşlarımızla da tartışacağız. İktidardakilerle de tartışacağız: İktidarda olanlar... «İtirazın sihirli gücü» Yeni dünyayı «evet» diyenler, «Hayır» diyenler kurmaktadır. Doğru olanı söylemek, Bilimin de Devrinde olanı söylemek, FORUM, Bilim ve Devrim için «hayır» diyenlerin der-

mi altında değildir. Üstelik yurdumuzdaki Amerikan personeline, diplomatik muafiyetler cinsinden birtakım önemli imtiyazlar da tanınmıştır. Bu durum, Türkiye'nin bağımsızlığıyla, egemenlik haklarıyla bağdaştırılamaz.

Birtakım olaylar olmuştur: U-2 uçağı olayı, Lübnan'a gönderilen Amerikan silahlı kuvvetlerinin İncirlik üssüne indirilmesi olayı; Kıbrıs olayında, 1947 tarihli ikili anlaşmaya dayanarak Amerika'nın karşımıza çıkması olayı; 1966'da Karadeniz'de düşürülen Amerikan uçağı olayı, vb... Bunlar, son derece vahim, Türkiye'yi savaşa sürükleyebilecek ağırlıkta olaylar. Bizim topraklarımızdan havalanmış bir Amerikan casus uçağı, Sovyetler Birliği'nde düşürülüyor; pilot itirafta bulunuyor. Bir başka casus uçağı da Karadeniz'de düşürülüyor. Bunlar «savaş sebebi» sayılabılırdi ve Sovyetler, Türkiye'deki Amerikan üslerinin tahribi yönüne gidebilirlerdi. Ne olacaktı? Türkiye, iradesi dışında savaşa sürüklenecek, yakııp yıkılacak, büyük ihtimalle, nükleer silahların tahribatına uğrayacaktı, Osmanlı İmparatorluğunu çökerten, onbinlerce şehit verdiğimiz Birinci Dünya savaşı, iki Alman savaş gemisinin Rus limanlarını bombalaması üzerine, değil Meclisin, Bakanlar Kurulunun bile haberi olmadan sürüklenmemiş miydik?

NATO'nun güvenliğimizi koruduğu yolundaki iddiaların da gerçekte bir ilişkisi olmadığı artık iyice ortaya çıkmıştır. Savaşı ister Sovyetler, ister Amerikalılar açsın, yurdumuzdaki Amerikan üsleri yüzünden ilk hedeflerden biri olacağımız muhakkaktır. Üstelik, yurt topraklarının karış karış savunulması da artık söz konusu olamayacağı anlaşılmaktadır. NATO stratejisinde, Türkiye topraklarında her ne pahasına olursa olsun bulunmak, bu toprakları bırakmamak diye bir hedef yoktur. NATO stratejisinin

de Türkiye, sağ kanatta bir «ileri-karakol»dan ibarettir. Bir «ileri-karakol» ise her zaman terkedilebilir.

AP iktidarı bu görüşte değil. Ve Amerikalılarla yeni bir ikili anlaşma imzalamıştır. Yıllardır müzakerelere edilen bu temel anlaşmanın ne gibi yenilikler getirdiğini bilmek milletin hakkıdır. Dışişleri Bakanı olsun, Bakanlığın diğer sorumluları olsun, yeni anlaşmanın Türkiye'ye faydalar sağladığını tekrarlamışlardır. Bu iddiaların gerçek durumu ne derece ilgili olduğunu vatandaş olarak, savaşta ölüme yürüyecek insanlar olarak, üstelik demokratik bir Anayasanın yürürlükte olduğu bir ülkenin fertleri olarak açıkça bilmek isteriz. Tekrar edelim: bu, hakkımızdır.

Bu hakkımız çiğnenmiştir. Meselenin askeri sır olan tarafları varsa, müzakerelerin sadece bu kısımları gizli yapılabilirdi. Gerçekler millettten gizlenmiştir.

Anayasanın 65. maddesine göre, yeni anlaşmanın Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçirilmesi, Büyük Meclisin onayının alınması da zorunludur. Yeni anlaşmayı bir uygulama anlaşması şeklinde göstererek Anayasanın bu hükmü çiğnenemez. Dışişleri Bakanının açıklamalarından, yeni anlaşmanın prensipler ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Prensip anlaşmalarının uygulama anlaşması sayılamayacağı aşikârdır. Kaldı ki, Anayasanın 66. maddesi, yurdumuzda yabancı asker bulunması konusunu Meclisin iznine bağlamıştır.

AP iktidarı, böylece, bir kere daha, Anayasaya ters düştüğünü, Anayasaya sadede dilinin ucuyla bağlı bulunduğunu ortaya koymuştur.

YENİ ZAMLAR

Müreffeh Türkiye vaatleriyle yeniden iktidara gelen AP'nin halkımıza ilk hediyesi, gider vergisinin yüzdeyüze kadar artırılmasına izin veren ve Meclislerden AP oylarıyla geçirilen yeni kanun ile, hayatı, ortalama bir hespla % 15 oranında pahalılaştırmak olacaktır. Sömürücüler, zenginler lehine işliyen bugünkü bozuk düzeni ayakta tutmak, tutabilmek için, köylüden, işçiden, dargelirli vatandaştan fedakârlık isteyen AP iktidarı, Bütçe açığını kapatmak için bu yola başvurmuştur. Gider vergisine zam, ihtiyaç maddelerinin fiyatlarını arttıracığı için, halkın zaten çok ağır olan geçim yükü-

nü daha da ağırlaştıracak, bıçağın kemiğe dayanmasına yol açacaktır. Tüccar bugünkü kârı ile yetinmeyecek olursa, hayat pahalılığı % 15'i de aşacaktır. Kaput bezinden, basmadan tutun, köylüyü yalnızlığından kurtaran radyo cihazına kadar bütün ihtiyaç maddelerinin fiyatı artacak, fakat halkın gelirinde, meselâ işçilerin aldığı ücrette, memur maaşlarında, köylünün gelirinde, buna paralel bir artış olmayacaktır. Hiç değilse, derhal olmayacaktır.

Kıssadan hisse: Seçimlerde oyunu kullanırken gözünü dört aç işçi vatandaş, köylü vatandaş, küçük memur, dargelirli vatandaş! Oyunu bundan böyle sömürücülerden, zenginlerden yana olan partilere verme!..

SERTEL OLAYI

«BİZ BİLİRİZ İŞİMİZİ!»

13 Aralık 1969 günü uçakla Paris'ten Yeşilköy'e gelen T.C. vatandaşı Zekeriya Sertel, gazetelerin yazdığına ve İçişleri Bakanının da bildirdiğine göre, yurda sokulmuyarak, Çınar Otelinde, polislin gözcülüğünde 17 saat kadar alakonulmuş ve ertesi gün sağlanan bir THY uçağı ile Paris'e geri gönderilmiştir.

TİP milletvekili Mehmet Ali Aybar, olayı, bir önerge ile Meclis'e getirmiştir; fakat önerge, 14 Ocak günü yapılan tartışmalı oturumda, AP'lilerin oylarıyla gündeme alınmamıştır.

Önergesini açıklamak üzere kürsüye çıkan Mehmet Ali Aybar, özetle, «Olay, münferit bir olay değildir; kanunsuz, haksız, Anayasa'nın ruhuna ve metnine aykırı olaylar zincirinin halkalarından biridir» demiş; ülkenin yürekler acısı durumunu ana cizgileriyle belirttikten sonra, «İşte bu sebepten, AP iktidarı, Zekeriya Sertel olayında olduğu gibi, keyfi hareketlere gitmektedir» diye eklemiştir. AP sıralarından yükselen gürültülere ve sataşmalara karşın Aybar, yeni Vatandaşlık Kanununu, Anayasa'nın vatandaş haklarıyla ilgili maddelerini ve Pasaport Kanununu genişçe açıklamış, zetle şunları söylemiş

— «Vatandaşlık

eskiden olduğu gibi, hükümetlerin keyfi kararlarıyla koparılacak bir bağ değildir. Bir vatandaşın Türk konsolosluklarına birtakım yıl başvurmadı veya birtakım meti eleştiren yazılamaz. Vatandaşlık Kanununa göre, bir de me

Dan
kını

A
ni

bes
fik
ma
ba
yu
daş
mez
mişti

Pasa
madd
ra iş

giriş
gelir
daş
ders
rile
land
diğ
da
da
Se
de
b
c

Önemli kitap

deck rochet

ARKSIST

SEFE

EDİR

4TL

jaures

syalist

anlayış

5TL

bel

em

TL

arjonet

LIST

ME

7.5TL

vi

SOSYALİZM MESELELERİ: I

YOLLAR VE MODELLER

Bu köşede, sık sık sosyalizm sorunları üzerinde duracağız. Yaşadıkça sosyalizm yeni sorunlarla karşılaşılıyor, bu da pek tabiidir. Elli yılı aşkın bir uygulama, yeni birtakım pratik ve teorik sorunların ortaya çıkmasına yol açtı. Üstelik, Stalin devrinin uygulamaları ve bunların XX. kongreden sonra da sürüp gittiğinin görülmesi devlet anlayışından parti sorunlarına, sosyalist demokrasiden sosyalist blok içinde bağımsız ilişkiler kurulmasına varıncaya kadar, birbirinden ciddi ve önemli birtakım sorunları karşımıza çıkarmış bulunmaktadır.

Beri yandan bu elli yıllık sürede, özellikle bunun son yarısında dünyada büyük değişiklikler oldu; Sosyalizm daha da yayıldı; Kapitalizm, iç çelişileri derinleşmesine rağmen, birtakım sosyal «antikorlar» (anti-corps) diyebileceğimiz tedbirlerle felâketli durumlardan sıyrılmayı başardı. Üstelik çelişilerin sadece Kapitalizme özgü olmadığı, Sosyalist dünyada da çelişiler bulunduğu, hem de Mao'nun iddiasının tersine bunlardan bir kısmının bazen, ne yazık ki «düşmanca» sayılabilecek çelişiler haline geldiği görülmüştür. (Çek olayları, Sovyet-Çin çatışması gibi). Bu uygulamalar ayrıca Sosyalizmin ekonomik yönüne büyük ağırlık verildiğini, o derece ki, insanın tüm yabancılaşmalardan kurtulması demek olan Sosyalizmin asıl gayesinin ihmal edildiğini ortaya koymuştur. Bu politika sosyalist toplumları emekçilerin gönüllü çabalarından büyük ölçüde yoksun bıraktığından, ekonomik gelişmeye de zararlı olmuştur. Gerçekten, sosyalist demokrasi hep kâğıt üzerinde kalmıştır. «İnsan en değerli hazinemizdir» diye nutuklar çekilirken, tepeden inme kararlarla emekçi kitlelere devlet çarkının hızlı ekonomik büyümeyi sağlayacak civataları gözü ile bakılmıştır.

Sosyalist insanın temel hakları anayasalarda başköşede yer almışken, hükümetlerin politikasını eleştirenler ağır cezalara çarptırılmıştır. Bunlar «baş kırılır fes içinde, kol kırılır yen içinde» deyip göz yumulacak, üstünden sünger çekilecek şeyler değildir. Bu gibi aksaklıkları tartışmamak, bunlara çözüm getirmemektedir ki asıl düşmanlarımızın ekmeğine yağ süreriz.

Son yirmibeş yılda bilim ve teknikte kaydedilen, akıllara durgunluk verici ilerlemeler de sosyalizm açısından ve Sosyalizm-Kapitalizm savaşı açısından üzerinde bilimsel bir hassasiyetle durulması gereken sorunlardır.

Bu köşede biz, bütün bu sorunları ele almaya ve bunların ışığında Türkiye Sosyalizmine katkıda bulunmaya çalışacağız. Bugün, sosyalizme geçiş yolları üzerinde durmak istiyoruz.

Stalin'in yönetimi elinde bulundurduğu yıllarda «mahalli özelliklerin de sosyalizme renk katacağı» ileri sürülmekle beraber, uygulamada gerek sosyalizme geçiş yolu olarak, gerekse sosyalizm biçimi olarak tek bir model, Sovyet modeli, bütün halklara biricik yol diye sunulmakta idi. Hele bir sosyalist (komünist) partisinin, Bolşevik partisinden başka türlü örgütlenbilmesi akılların köşesinden geçmezdi. Stalin zamanında sosyalizmin tek parti yönetiminde kurulacağı ve, devlet dahil, toplumun bütün kuruluşlarının, şu veya bu biçimde bu partiye bağlanacağı tartışılmaz bir dogma haline gelmişti. Parti mekanizması ve bu mekanizmanın başında bulunan zat herşeye hâkimdi. Oysa bütün bunlar bilimsel sosyalizme ters düşen şeylerdir.

Evet, sosyalizme geçiş yolu tek değil çeşitlidir. En basit bir gözlem, toplumların farklı gelişme seviyelerinde bulduklarını, farklı yaşadıklarını, herbirinin üretici güçlerinin aynı şekilde gelişmediğini, millî gelenekleri, görenekları,

inanç sistemlerinin başka başka olduğunu, her toplumun farklı iç ve dış politik konjonktürler ve çelişiler içinde bulunduğunu açıkça göstermektedir. Esasen «durum tahlili» denen bilimsel metod da yukarıki basit gözlemin vardıgı sonuçları doğrulamaktadır.

Ortam, hareket noktaları ve mücadele şartları başka olunca tutulacak yollar ve varılan sonuçlar da ister istemez başka olur. Sosyalizmin bir taneliğini yapan, evrenselce geçerli temel ilkeleri ve kanunları üçtür:

1 — Bellibaşlı üretim, ulaşım, kredi, değiş-tokuş araçlarının özel mülkiyet konusundan çıkarılıp, toplum mülkiyeti haline getirilmesi. Böylece ekonomik sömürü ve yabancılaşmaya son verilmesi;

2 — Sosyalist hümanizmayı gerçekleştirerek düşüncel ve moral bütün yabancılaşmalara son verip, üstyapı devrimlerinin yapılması; bilim ve kültür hazinelerinden herkese yararlanma olanakları sağlanması;

3 — Yukarıki amaçları gerçekleştirmek üzere işçi ve emekçi sınıflarının politik iktidarı gerçekten ele almaları, hâkim ve yönetici sınıflar durumuna gelmeleri...

Genel kanunlar bunlardan ibarettir. Bunlardan başka bir de elimizde «Maddecî Diyalektik» denen bilimsel bir yöntem var ki, kullanmasını bilene her kapıyı açabilir. Bu yöntemle dayanarak yapılan «durum tahlilleri», sosyalizme geçiş yolunun bir tek olmadığını, tersine, çeşitli yollar bulunduğunu göstermektedir.

«Durum tahlilleri», her toplumda alt ve üst yapıların, iç ve dış politika konjonktürünün, sosyal sınıflar kuvvet oranının ve genellikle çelişilerin başka başka olduğunu ortaya koymaktadır.

Ekonomik ve sosyal yapıları bakımından aynı kategori içine sokulan toplumlarda bile derin farklılıklar bulunduğu inkâr edilemez. Türkiye geri kalmış toplumlar arasında yer almakla beraber, kendine özgü birtakım önemli özellikler gösteren bir toplumdur. Bunlar, tarihimizden gelmektedir. Meselâ Türkiye'de bürokratik bir yönetici kadronun altıyüz yıla yakın hüküm sürmüş olması, üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olmadığı halde, devlet mülkiyetinde olan toprağa dayanarak, Timar, Gedik, Narh gibi kuruluşlar aracılığıyla hem ekonomik hayatı, hem sosyal ve politik hayatı tekelinde tutmuş olması, sosyalizme geçiş yolumuzu tayin ve tesbit ederken gözden asla kaçırmamız lâzım gelen en önemli özelliklerimizden biridir.

Ne var ki, basmakalıplılığa kaçılmadıkça, gerçekten «durum tahlili» yapabilmek nâzik ve zor bir iştir.

Çelişileri ve sınıfların kuvvet oranlarını doğru tespit edebilmek için herşeyden önce objektif maddi yapının doğru tahlili yapılmalıdır. Zira üretim sürecindeki yerlerine ve görevlerine göre vücut bulan sosyal sınıfların kuvvet oranı herşeyden önce üretici güçlerin gelişme seviyesine bağlıdır.

Bunun yanısıra, sosyal sınıflardan herbirinin ulaştığı bilinç seviyesi, örgütlenme gücü de hesaba katılır. Bu da bize sınıfların politik kuvvet oranını verecektir. Tahlilimizin bu kısmında üstyapı sorunları önemli bir yer tutar. Gerçekten, emekçi sınıflar, sömürücü sınıfların ideolojisine bağlı kaldıkça, iktidar için mücadeleyi bilinçle yürütmeleri mümkün olmaz.

Hele iç ve dış politika konjonktürünün doğru tayin ve tespiti başarıyı sağlayacak başlıca etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Unutulmasını, «Devrim Noktası»na, çeşitli faktörlerin devrim doğrultusunda bir yöreğe oturduğu an ulaşılır.

Çelişiler yelpazesinin gerçeklikle ve somut olarak gözler önüne serilmesi, temel çelişinin aldanılmadan tespiti belirli bir zaman süreci içinde, temel çelişi ile ikinci dereceden çelişilerin yer değiştirip değiştirmedikleri dikkatle izlenmelidir.

Bunlardan başka, «Durum tahlili»nde, temelli ve nispeten devamlı olanla geçici ve görüntüden ibaret olanı birbirine karıştırmamak gerektir. Görüntüyü bir olayın devamlı temeli olarak değerlendirdiniz mi, tarihi yanlış kavradığınızdan başka, politikada da yanlış kararlar alırsınız. Bunu bir misal ile belirtmek için Türkiye'de Amerikan emperyalizminin varlığını bizim hâkim sınıfların himayesinde göstermeye kalkışan bir iddiayı ele almak isterim.

Bu iddiaya göre, «Amerikalıları yurdumuza hâkim sınıflar davet etmiştir ve halen Amerikan emperyalizminin Türkiye'deki varlığını koruyan da gene onlardır. Şu halde bizim hâkim sınıflarımız Amerikan emperyalizminin himayesinde değil, Amerikan emperyalizmi bizimkilerin himayesindedir.» Bu iddiayı mealen tespit etmiş bulunuyorum. İfade şekli başka türlü olabilir. Fâhiş hata, Amerika'yı Türkiye'ye davet etme gibi, ikinci derecede ve «görüntü» olan bir etkeni temelde ve devamlı bir etkenmiş gibi değerlendirmekten ileri geliyor. Zira 1945-47'lerde ve daha sonraları Türkiye, öyle bir iç ve dış politika konjonktürü içinde bulunuyordu ki, bizim hâkim sınıflar Amerikan emperyalizminin dünyayı boyunduruk altına almak için hazırladıkları plânda yerlerini almışlardı. Bundan dolayı Amerika'nın Türkiye'ye davet üzerine gelmiş olması, yukarıdaki şekilde asla değerlendirilemez.

Bir de şu noktayı belirtiyim de bu işi bitirelim:

Yukarıda kısaca açıkladığım «durum tahlili»nin çeşitli öğeleri bir bütün olarak ve karşılıklı etki-tepkileri gözden kaçırılmayarak değerlendirilecektir.

Bütün bu açıklamalar, sosyalizme giden yolun tek olmadığını, olamayacağını ortaya koymaktadır. Her toplumda, o toplumun «durum tahlili»nin çizdiği manzaraya en uygun mücadele yolu bulunmak gerekir. Bundan dolayı Türkiye'nin «durum tahlili» somut olarak ortaya konulmalı ve en uygun, en geçerli mücadele yolu bu tahlil sonuçlarına göre tesbit edilmelidir. Bu yol Türkiye'ye özgü bir yol olacaktır. Kurulacak sosyalizm de -Sosyalizmin içinde- Türkiye'ye özgü olacaktır. Şu veya bu toplumda denenmiş yollara sarılmak bilimsel sosyalistlik değil, Tanzimat taklitçiliğidir.

M. A. Aybar

KÜÇÜK BİBLİYOGROFYA :

1 — L. Althusser, Pour Marx, pp 87-128 (Üstyapı Altyapı ilişkilerine dair)

2 — R. Garaudy, Pour un Modèle Français du Socialisme, pp 301-307 (Sosyalizme giden yolların çeşitliliğine dair)

3 — R. Garaudy, Le Grand Tournant du Socialisme, pp 94-171 (Sovyet modeli sosyalizme dair)

4 — A. Gramsci, Oeuvres Choisies, pp 234-245 (Durum tahliline dair)

5 — H. Lefévre, Marx Introduction, pp 9-166 (Yabancılaşmaya dair)

6 — M.A. Aybar Bağımsızlık-Demokrasi-Sosyalizm, s. 639-666 (Türkiye sosyalizmine dair)

devrimci eğitim sorunu ve bir örnek

abidin diño

1969 yılı boyunca devrimci eğitim konusu memleketimizde çok tartışıldı, özellikle TİP içinde yürütülmesi gereken bilimsel eğitim üstüne gerçeklerden kopuk bol keseden öğütler eksik olmadı.

TİP'de bir şey yapılmadığını, kitap, broşür, ders, konuşma yolundan hiç bir şeyin gerçekleştirilmediğini söylemek düpedüz haksızlık. Özellikle üniversite çevrelerinden gelme sosyalist eğitim kadroları bu yolda içtenlikle çaba sarfetmişler, bildiklerini en sade biçimde yaymanın yollarını canla başla aramışlardır. Bu kolay bir iş değil kuşkusuz. Büyük kentlerde geçim sağlamak zorluğu, sınırlı zaman, sınırlı para nedenleri, eğitimin örgütlenip yurt çapında yayılmasını engellemiştir. Bu konudaki eleştirileri yürütenlerin çoğu, somut durumu ve olanakları hesaba katmaktan kaçınmışlar ve bu yüzden çeşitli yanlışlara düşmüşlerdir. Yanılgıların en büyüğü, bence, tipik bir aydın davranışdır ve özetle şudur: «emekçiler hiçbir şey bilmez; biz, devrimci aydınlar marksçılığı dile getiririz, bu yüksek bilgimizi emekçilere ulaştıralım, böylece selâmete ererler»...

«Ne Yapmalı?»nın ünlü deyiimi ile emekçilere «bilincin dışardan geldiği», yani devrimci bilgin ve teoriler kesiminden geldiği, emekçilere örgüt yolundan aktarıldığı elbet doğrudur, ama bu yargı, tarihsel oluşumun ancak tek yüzünü yansıtır. Unutulmamalıdır ki, ne kadar yüce ve yaratıcı olursa olsun, devrimcinin teori ve yöntem bulguları, emekçilerden esinlenildiği ölçüde anlam taşır, başarıya ulaşır.

Emekçilerin öncülüğü, (tam bilince varmamış olmalarına rağmen) marksçılığın doğmasında başlıca rolü oynamamış mıdır? «Engels ancak İngiltere'de sosyalist oldu. Manchesterde, İngiliz işçi hareketinin militanları ile temas geçti»... («Freidrich Engels», Lenin).

İngiliz işçi sınıfının Engels üzerinde etkisi nasıl teorinin gelişmesine yol açtıysa, diğer büyük devrimcilerin bilinç kazanmalarında emekçilerin payı ve katkısı o denli önemli olmuştur.

Şu halde emekçilere devrimci bilinç «dışardan» geliyorsa, aydınlara devrimci bilinç de «içerden», yani emekçilerden geliyor demek, pek yerinde olur!

Emekçilere dönük devrimci eğitimin ve eğitimde devrimin günümüzde birçok yeni uygulamaları, giderek gelişmeleri var. Öğretici-öğrenci ilişkileri yerine, «birlikte araştırma birimleri» gittikçe daha ağır basıyor. Bu kural, politik eğitim için de geçerlidir. Ayrıca, sosyalizm yolunda gelişen birçok ülkede, üniversite öğrencilerinin, yetişkin devrimci aydınların, uzun ya da kısa süreler boyunca, emekçilerin bilgilerinden faydalanmak için, fabrikaya ya da tarlaya gittikleri bir gerçek değil mi?

Marksçı düşüncenin gelişiminde bir tekkecilik, bir skolastik, daha Marks yaşarken türemiş ve bu yüzden ki hırslanan Marks: «Ben marksçı değilim» demeyi yeğ bilmiştir. Marks, bir takım sözde marksçılar için şunu da söylemiştir: «Ben ejderler ektim, pireler biçtim»...

Diyeceğim şu ki; kimi aydının üç-beş kitap okuyup (o da kaçta kaçını anhyarak!), emekçiler önünde marksizm gargaraları yapmasından kimseye hayır gelmez. TİP'in içinde bunu yapamadıkları için yöneticilere küstüp veriştirenler haklı değiller. Bunu benim söylemem belki pek inandırıcı olmaz, onun için sözü, gerçekten yetkili birine bırakıyorum:

«Uygun olmayan metinler bellek boşunadır. Bir seferinde, bir toplantıdan dönerken, yokuşun tepesinde oturup dinlenen, köyden gelme bir küme erkek ve kadına rastladım. Gezilerinin nedenini sorunca, bir militan yetiştirme eğitim kursundan döndüklerini söylediler, hem de, mevsim çalışmalarının ortasında bulunmalarına rağmen, işlerini ona göre düzenlemişler, eğitim kursuna gidebilmek için on günlük pirinç azığı da yanlarına almış gelmişler.

Sordum :

— Kursları izlemekten hoşlandınız mı?

- Çok hoşlandık.
- Peki, ne okudunuz?
- Karl Marks okuduk.
- Birşey anladınız mı?

Biraz çekingen :

— Hayır, dediler...

Böylece vakitlerini ve azıklarını boşuna yitirmişlerdi. Marksizm - Le-

SORU, HEP SORU!

FORUM'un yeni bir çabaya gireceğini duyunca, benim de bu çabada bir katkı olsun istedim. Hemen ve bol keseden söz verdim çalışacağıma. Ne var ki benden bu ilk sayı için yazı istenince afallayıp kaldım. Ne yazacağım? Onbeş günlük bir dergiye, önemli ve değerli olacağına inandığım, öyle olmasını diletiğim bir dergiye ne yazabilirim ben? Bir konu, bir kitap, bir olay mı alayım da onu eleştireyim? Var olan bunca sorunların birini mi incelemeye girişeyim? Hangi konu, hangi olay, hangi kitap? Öyle çok konu, olay ve kitap var ki! Ve hangisi üstüne ne diyebilirim? Nereden tutturup nereye varabilirim? Nedir incelemek, bildirmek, savunmak istediğim?

Kafam bir iğneli fıçıya döndü sorulardan, ve nerdeyse pişman olacaktım coşkuyla verdiğim söze. Derken, bir görüntü sırtı gözümde: Aristophanes'in bir Silen'e benzettiği, patates burunu, ezik alınlı, yağın dudaklı Sokrates'in yüzü. Sokrates bir şey yazmamış, hep Platon'un yalancısıyız onun bunca lafı güzafını yansıtıp dururken. Yüzdeyüz kendinden diye benimseyebileceğimiz ne bir düşüncesi var, ne bir görüşü. Onun ağzından hep Platon'dur düşünen, söyleyen ve yazan. Ama bu yamru yumru kafak, çirkin çirkin, güzelin güzeli insan bir söz söylemiş ki bize, ne Platon, ne ikibin şu kadar yıldır yeryüzünü yalayıp geçen düşünce dalgaları silememiş o sözü: Hiçbir şey bilmiyorum ben, demiş, bilmediğimi öğrenmek için de soru soruyorum. Bu davranışıyla soru sormasını öğretmiş dünyaya Sokrates-Platon değil, Sokrates - ve bundan daha sürekli ve yararlı bir bilgi öğretemezdi.

Ben de Sokrates'e sığınıp diyorum ki, ben birşey bilmiyorum size söyleyecek, ve inanın, gerçekten bitmiyorum. Ne bir bilgi aktarabilirim, ne bir yöntem salık verebilirim. Bilmediğini bilmek en büyük ustur, diyeceksiniz. Üstelik belki siz de Sokrates kesilip: Soru sormasını da bilmez misin? diye soracaksınız. Eh, ondan da yüzdeyüz emin değilim. Çünkü, başta Halikarnas Balıkcısı, hepimiz biliriz ki, Sokrates «maieutike» dediği o ebelik sanatıyla soru sorup kurcaladığı insanlara hep istediği cevapları verdiriyordu. Yani soru soran insan belli bir cevap bekler, soruyu gelişigüzel değil, umduğu cevabı almak amacıyla sorar. Orada Sokrates'in saflığı görünürde bir saflıktır, içtenliği de yüzde-

yüz duru değil, diyebiliriz. Ama Sokrates bir insandır, yön­süz insana da dördüncü yüzyıl Atina'sından bu yana insan değil, ahmak denir benim bildiğim.

Öyleyse, bir yön ve sorular.

İşte bunu yapabilirim, okurlarım, ve, yazımı basacak olan FORUM isterse, ben her sayı size sorulacak bazı sorular bulabilirim.

Ama yönüm ne olacak?

Korkmayın, size bir nutuk çekip dünya görüşümü, yönümü yön temimi anlatacak değilim. Kaldı ki, hep aynı doğrultuda da yürümez insan düşüncesi, Sokrates'ten çok önce ve belki onun çok üstünde Herakleitos atamız bize demedi mi ki, evrende akan sularla biz de akarız, cayır cayır yanan ateşlerle her şey değişir, bugün biziz, yarın biz değil, dün, bugün, yarın birbirine benzemez. Ay ve uzay çağına Herakleitos'tan daha uygun bir düşünür düşünülemez. Sartre'lar, Heidegger'ler, Marcuse'ler ay tozu kalıyor, ateşi gözüne kestirmiş büyük devrimcinin yanında. Ben değişirim, siz değişirsiniz, toplumumuz değişir, hele dünya topluluğunda nice nice değişmeler olur. Evrenin bunca akışını bir yana bırakıp hep aynı şeyi geveleyip duracak değiliz ya bizler! Akalım, değişelim, düşünelim, ama nereye aktığımızı, neye değiştiğimizi, ne ereğe doğru düşündüğümüzü anlamak için durmadan dinlemeden soru soralım.

— Palavra bunlar, göz boyaması! diye sözümü kestiğinizi duyar gibi oldum. - Bal gibi bilgi bütün bu sayıp döktüklerin, Sokrates'ler, Herakleitos'lar, filân falan. Nereye varmak istiyorsun? Yönünü söyle, yönünü! diye sıkıştıracağız beni.

Gelecek sayıya beklemeye sabrınız yoksa, şu kadarını söyleyeyim ki, yıllardır humanizma, insan ve insanlık sorunları üstüne kafa yorurum ben, bakarım, şu bizim Türkiyemizde bir insan sıcaklığı var ki, değme uygarlık ve kültürleri kine değişmem. Ama bir de bakarım, bizler insana güvenmeyiz, dost ve insan bildiğimizi bir gün tutar bir gün yerin dibine batırırız, insanlık değerlerinin ne olduğunu ne anlamış ne anlatmışız açık açık, bu yüzden de toplumeuluk derken alabildiğine bireycilik, tartışmasız kavga, kuşku, kumpas ve dedikodu ile karşılaşır dururuz.

İşte bu yönde soru soracağım size, kendimi de, belki biraz sizi de aydınlatabilirim umuduyla.

ayşe nun

metin ve örgütün önerileri, kararları, kanunları, emirleri etüd edilmesi gereken belgelerdir.

Ho Şi Min

(Kadroların Eğitimi Birinci Kongresinden Öneriler (1950).»

Ho Şi Min, herşeyden önce öğrenci seviyesinin dikkatle gözönünde tutulmasını istemiş ve ayrıca aydınların emekçilerden ders almasını öğütlemiştir: «Yığınlardan öğrenmemek büyük bir eksiklik olur.»

Anlaşılan, kendini ejder sanıp pı-releşmiş militanların ukalâlıklarını ya-tırtmak için Ho Şi Min şunları da söylemek zorunda kalmıştır: «Bugün-kü günde kadrolarımız büyük bir ku-sur taşıyorlar: kendini beğenmek, gu-rurlanmak. Bunu ne olursa olsun, sö-küp atmak lâzım. Yoksa etüdle elde edilecek bilim ZARARLI olacaktır (al-tını ben çizdim - A. D.)...»

Ho Şi Min bununla da kalmıyor: «Herşeyi bildiğini iddia eden eğitimci, câhillerin en büyüğüdür».

Ho Şi Min, kırk kırk yaran kimi eğitimcilerle alay eder:

«Az olan vakit ve henüz alçak olan bir kültür seviyesi içinde, yalnız fildişi üzerinde incelemelere girişilirse, eve dönünce öğrenciler fildişi ile fili bir-birine karıştıracaklardır ve bunun hiç bir faydası olmayacaktır».

Ho Şi Min, kişinin de gayretine güveniyor:

«Kendi kendini eğitime girişme-li».

Tekrar tekrar üzerinde durulan fi-kir:

«Kadrolar yığınların yanında bu-lunmalı ve onlardan öğrenmelidir».

Sosyalist düşünce ve eylemi, ba-gımsızlık savaşını, emekçilerin düşün-cesi, bilgisi, katkısı ve kontrolü ile yürütme kuralıdır ki küçük Viyetnam milletine, koskoca Amerikan emper-yalizmini yenme gücünü vermiştir.

Türkiye'nin sorunları ve durumu elbette başka. Büyük gecikmeler ve eksiklerle gelişen teorik bilgi ve geniş eylem, hele Türk gerçeklerinden hare-ket eden teorik yaratıcılık daha ilk adımlarını atarken, eğitim konusunda, yanlış ilkelerle, TİP'in ölçsüz ve par-çalayıcı eleştirisine girişmek büyük bir sorumsuzluk örneği.

Türk emekçilerinin sesini dinle-mek, dinlemesini bilmek, onlardan öğ-renmek, bilimin de, eylemin de, dev-rimciliğin de temel ilkesidir, işe ordan başlayalım, başlanmıştır da...

Nâzım ne güzel söylemiş:

«En bilgin aynalara
en renkli şekilleri aksettiren
onlardır...»

3 büyük roman
MALAPARTE
KAPUTT
15 TL.
ignazio silone
FONTAMARA
7,5 TL.
TURGENYEV
HAM TOPRAK
12,5 TL.
TOPLUM YAYINEVİ
P.K. 176 - ANKARA

(FORUM: 1)

kimlik

KEREM USTA

Kerem Usta bu gecekondu-yu dişıyla turnağıyla yaptı. Kim ne derse desin, kim ne dedikodu yaparsa yapsın, bu gecekonduyun her taşında, tahtasında Kerem Ustanın bir damla teri vardır. Yıllar önce, kaç yıl önce olduğunu kimsecik-er bilmiyor, Kerem Usta buraya, Floryayla Me-nekşe arasındaki yarım di-bindeki küçük düzlüğe, is-tasyonun az yukarısına doğ-ru olan yere ilk kazığı çaktı ve ilk kökü dikti. Bir kök do-matesti Kerem Ustanın eli-yle toprağa ilk dikilen. Kerem Usta bu bir kök domatesle bütün yaz uğraştı. Topra-ğın un gibieledi. En güzel gübreye besledi. Ölçüyle su-ladı. Tozlanan yaprakları te-ker teker ıslak bezlerle sildi. İri, sulu, kırmızı domatesler oldu bu kireç toprağında. Bu-na en çok Kerem Usta şaşır-dı. Hani kurk tavukların yu-murtalarından ördek yavru-ları çıkar ya, ördek yavru-la-rı doğru göle. Tavuk bu ma-ceraya şaşar kahr ya. Kerem Usta, yumurtalarından ördek çıkmış tavuk örneği. Kerem Usta bu büyük, insan boyu olup harmanlamış domates-ten bir tek kırmızı domatesi koparıp yemedi. Son güze ka-dar domates kümesi öyle kı-rmızı kırmızı ak yarım dibin-de parladı durdu. Kerem Us-tanın elinin emeği, iftiharıydı bu domates. Onun yanına varınca kutsal bir şeyin yan-ıydı varmış gibi ürperiyordu usta.

Kerem Usta nereliydi, ner-den gelmişti kimse bilemedi. Kerem Usta geveze değildi. Çok konuşmuyordu. Ya da hemen hemen hiç konuşmu-yordu. Ne iş yaptığı da belli değildi. Bir bakmışın ustur-alar çıkmış deniz kıyısına kurmuş tezgâhı hep güler-ek sakallar tıraş ediyor. Bir gün bakmışın bir balıkçı kay-ğında, en usta balıkçıdan da-ha usta balık avlıyor. Bir gün bakmışın mahallenin bütün sobalarını o kurmuş, muslukları tamir ediyor. Bir gün bakmışın kayıkları bo-yuyor, resin yapıyor, hikâye yazıyor. Ters, bir tuhaf, bu dünyada yaşamayan, kırık dökük sözcüklü hikâyeler. Bir gün bakmışın motorlar tamir ediyor. On parmağında on hüner. İşte Kerem Usta-nın bu hünerli elleri kırılan-gıç yuvasını yapar gibi, çöp üstüne çöp koyarak, belki bir yılda, belki beş yılda bu gecekonduyu yaptı. Kırmızı, biraz mora kaçan, ak sardun-yalar sardı evin dört yanını.

Sonra en güzel, katmerli, her birisi birer gül kadar nergis-ler açtı küçük bahçede. Şeb-beylar, iri güller, türlü türlü. Ve lavantalar. Evin ağılı saat lavantayla çevrilmişti. Daha mahalleye girer girmez ma-halle mis gibi kokmaya baş-lıyordu. Evi belki dört kere yuktular. Hiç yürekleri acıma-dan bu küçük evi yerle bir ettiler. Kerem Usta aldırma-dı, hep gülümsedi. Soğukkan-lı, hiç bir şey olmamış gibi gene çöp çöp taşıyarak Ke-rem Usta evini yeniden kur-du. Her seferinde ev daha da güzelleşiyordu.

Bir gün bu eve bir kadın geldi oturdu. Belki de bu ka-dın Kerem Ustayla birlikte gelmişti bu gecekondu ma-hallesine. Hiç kimse farkın-da olmadı. Genç, topak, yu-muk yumuk, elleri durmadan çalışın, güzel gözlü. Sonra boy boy üç tane çocuk çıktı ortaya. Çocuklar ne zaman doğmuşlar, ne zaman büyü-yüp bu boyya gelmişlerdi. Kimse farkında olmadı. Ter-temiz giyimli, saçları taralı çocuklar mahallede Kerem Ustanın bahçesine benziyor-lardı.

Mahalleli ilkin Kerem Us-tayı çok kuskandı. İnsanoğlu-nun en aşağılık yanı, dediko-du işledi durdu, Kerem bu dedikoduyu duydu. Aldırma-dı. Hiç gülümsemesi eksilme-di. Gözlerindeki sevinç azal-madı. Kerem Usta dedikodu-lara aldırmadıkça mahalleli de gittikçe azıyordu. Kerem Ustanın davranışlarında bir değişiklik olmadı. Herkese karşı gene dost, gene sevgi doluydu. Herkesin işine ko-ştu. Hastalara doktor, ilaçsız-lara ilaç, açlara ekmek buldu. Kapısı kırılmışın kapısını, damı uçmuşun damını onar-dı.

Bir kış belâlı geçti. İşte bu kışta olan oldu. Kerem Usta-nın yüzündeki gülüş, belki de ömründe ilk olarıktan don-du kaldı. İlk olarıktan hü-nerli elleri işlerken titrediler. Kerem Usta kışın soğuşunda, karında, çok kar yağmış, bir ay kalkmamıştı, bir gece ço-cukları gibi nazlan büyüttüğü bir ağacı kesti yaktı. İkinci gece de ikincisini. Hiç kimse-ye bir şey söylemiyor, içine kapanıyordu. Soğuk geçtiği, kar kalktığı zaman bahçede en küçük bir çalı bile kalma-mıştı. Çırlıçılak. Kerem Usta bahçeden gözlerini yumarak geçti.

Başka bir şey daha oldu, Kerem Ustanın başına belâla-

rın en büyüğü geldi. Komşu-lar ancak bahara doğru fark-ettiler Kerem Ustanın karı-sının yokluğunu. Kadının adı-nı bile bilmiyorlardı. Kerem Ustanın ağzının bıçak açmaz-lığını, cömertliğini yitirliğini, ellerinin titreyişini anladılar. Kerem Ustaya acıdılar. Dedi-kodunun yerini acıma, sevgi, dostluk aldı. Mahallede Ke-rem Usta en kötü adamdan bile bir kinli göz görmedi.

Kadın nereye gitmişti?

Türlü söylentiler yayıldı mahalleye. Türlü hikâyeler uy-duruldu. Komşular Kerem Ustanın o değiliktken ağzını aradılar. Kerem Usta dudak-larını kenetledi de kimseye bir sır vermedi. Ve çocukla-rına gene öyle tertemiz baktı. Çocukların saçları analarının varlığındaki gibi gene taralıydı. Giyitleri gene yumuş a-rınmış, gene pırlırdı. Ço-cukların yüzüne en küçük bir keder parçası düşmedi. Ana-larının yokluğunu arar bir halleri olmadı. Belki içlerin-de sakladılar. Bahçede ağaç-lar büyümeğe, çiçekler çoğal-mağa başladı. Gene mahalle bahar gözünü açtığında mis gibi koktu. Ama Kerem Usta hiç gülmedi. Ağzını bıçaklar açmadı. Bir hüznün uğuntusu gibi deniz kıyısından eve, ev-den denizin kıyısına vurdu durdu. Böyle birkaç yıl geç-ti. Ve mahalleli Kerem Usta-nın yumuk yumuk güzel, çe-kik gözlü karısını unuttu. Kerem Ustanın susmasında-ki kederi kimse bilemedi. Ka-dının sıcaklığı Kerem Usta-nın avuçlarında, bedenindeydi. Saçlarının kadını kokusu daha başını döndürüyordu. Ve kadın Kerem Ustanın göz-lerinin önünden hiç gitmiyor-du. Bütün bunları bana Ke-rem Usta söyledi. Dili çözüldüğünde denizin kıyısına otu-rup günlerce karısını önüne gelene anlattığında bütün bunları bana en ince ayrıntı-larına kadar Kerem Usta söy-leli. Uyduruyor değilim. Her bir şeyi yaparım da Kerem Usta üstüne hiç bir şey uydurmam. Allah göstermesin. Bunca yıllık dostluğumuz, Duru, çocuksu, saf mavi göz-lerini üstüme dikip:

«Bunu bana yapmamalıydın,» derse ne ederim, nerele-re giderim sonra? Dünyada herşeyden vazgeçerim de Ke-rem Ustanın dostluğundan vazgeçmem.

yaşar kemal

Son günlerde, Türkiye ve dünya basınına «My Lai olayı» diye geçen ve Amerikan emperyalizmine hizmet edenlerin dışında herkesin ve her çevrenin «katliâm» olarak nitelendirdiği tüyler-ürpertici olay, bütün dünyada hâlâ yankılarını sürdürmektedir. Amerika ise My Lai katliâmını münferit bir savaş olayı diye kabul ettirmeğe ve suçu, teğmen Calley'in üzerine yıkmaya çalışmaktadır. Abidin Dino, Yaşar Kemal ve Hasan Hüseyin Korkmazgil, 1967 temmuz ve Ağustos aylarında Vietnam'da bulunan, Amerikan emperyalizminin cinayetlerini ve kurtuluş savaşı vermekte olan Vietnam halkının yiğitliğini yakından görmüş olan Mehmet Ali Aybar'la, My Lai katliâmı dolayısıyla, Vietnam savaşı konusunda bir konuşma yaptılar. Türkiye'nin bağımsızlığından yana olan herkesi ve özellikle sosyalistleri ilgilendiren bu konuşmanın ilk kısmını bu sayıda okurlara sunuyoruz; devamı, bundan sonraki sayılarda verilecektir.

ABİDİN DİNO:

Song My insan kıymının açıklanması, görünüşe göre Amerikan halkında şaşkınlık ve utanç yaratmıştır. Başkan Nixon da olayın dehşetini kabul etmiş, fakat bunu tek bir olay olarak ele almış, Amerikan ordusunun insanlığa karşı suç işlemediğini ileri sürmüştür. Siz Vietnam'a gitmiş, Bertrand Russell Mahkemesinin bir üyesi olarak araştırmalarda bulunmuşunuz. İşin içyüzü nedir?

MEHMET ALİ AYBAR:

Neymiş Song My olayı? 16 Mart 1968 günü bir Amerikan müfrezesi, Song My köyüne bağlı My Lai mahallesine girmiş. Erler, halkı meydana toplamışlar: İhtiyar, kadın, çocuk... Halk toplanıp beklemeye başlamış, «gene ne var, ne gelecek başımıza» diye. Teğmen Calley çıka gelmiş, çekmiş makinalı tabancasını, başlamış halka ateş etmeye. Adamları da ateş etmişler. İddianameye göre, 109 kişiyi öldürmüşler. Öldürülenlerin 300-400 kişiyi bulduğu da söyleniyor. Batı dünyasını heyecanlandıran olay, bu. Sanki ilk defa oluyor!.. Oysa yıllardır nice My Lai olayı oldu Vietnam'da!.. My Lai katliâmının gazetelerde manşet olması üzerine, para kazanmak için mi şöhrete ulaşmak için mi, bilmem, ortaya bir başka olay atıldı. 17 Eylül 1966'da, beş kişilik bir Amerikan keşif kolunu, Cat Tuong halkından bir gençkızı dağa kaldırıyorlar, ırzına geçtikten sonra da öldürüyorlar... Bunlar, Amerikalıların Vietnam'da işledikleri cinayetler serisinden sadece iki örnek...

Vietnam, Amerika'nın dünya politikasında önemli noktalardan biri. Türkiye gibi. Fransızlar yenilip de Vietnam'dan çekilmek zorunda kalınca, onlardan boşalan yeri Amerikalılar doldurdular. Diem'in başkanlığında, 17. paralelin güneyinde bir kukla hükümet kurdular. Bu hükümetle ikili anlaşma-

lar imzalandılar. Güney Vietnam'a askeri ve ekonomik yardıma (!) başladılar. Stratejik yollar, limanlar, hava alanları yaptılar. Diem'e bir ordu kurdular. Ve önceleri bu ordu ile, daha sonra Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Kore'den de asker topharak kendileri de bir ordu kurdular. Vietnam'da savaşlara katılan Amerikan silahlı kuvvetlerinin sayısı gittikçe çoğaldı. Güneyde yaşayan Vietnamlıları çabucak dize getireceklerini umuyorlardı. Umdukları çıkmadı. Vietnam halkı boyun eğmedi; Cenevre barış anlaşmasının bir an önce uygulanmasını istedi. Cenevre anlaşmaları, bağımsız tek bir Vietnam devletinin kurulmasını öngörüyordu. 17. paralel, yenilmiş Fransız kuvvetlerinin bunun güneyinde toplanıp Vietnam'ı terketmeleri için tayin edilmiş bir sınırdı. Amerikalılar, 17. paraleli, Güneyde kurdukları kukla devletin sınırı haline getirdiler. Ve Güney Vietnam halkından, Cenevre anlaşmalarından vazgeçmelerini, oldu-bittiyi kabul etmelerini istediler. Güneyliler boyun eğmediler. Boyun eğmeyince de Amerikalılar, «haddinizi bildiririz» diyerek harekete geçtiler.

Önceleri Diem kuvvetlerini kullandılar. Diem kuvvetleri, halkın direnişini kıramayınca, işi kendileri ele aldılar. Cenevre anlaşmalarının uygulanmasını isteyen her Vietnamlı, toplama kamplarına atılıyor, korkunç işkencelere tâbi tutuluyordu. Daha sonra köyleri boşalttılar. Beş-on köyün halkını biraraya getirerek, «Stratejik köy toplulukları» nı kurdular. «Stratejik köy toplulukları», blokhavzlar ve derin hendeklerle çevrilmiş müstahkem mevki-lerdi. Amerikalılar, bu suretle, gerilla savaşlarının önünü alacaklarını ummuşlardı. İşler umdukları gibi gitmedi. Halk, savaşıma devam etti. Bunun üzerine Tonken körfezi olayını icat eden Amerikalılar, savaşı Kuzeye

my lai katliâmı

sıçrattılar. Denizden ve havadan Kuzey Vietnam'ı bombalamaya başladılar.

Kuzey'in en şiddetle bombalandığı günlerde ben oradaydım. 1967'nin Temmuz sonu ile Ağustos ayı... Çapı 30, derinliği 15 metrelik kraterler açan ağır bombalar; napalm bombaları, fosfor bombaları, bilyalı bombalar yağdırdı Kuzey Vietnam köylerinin, kentlerinin üzerine. Amerikan pilotları, kalabalık semtleri, okulları, tapınakları, hastahaneleri, su bentlerini, ekinleri bombalıyorlardı.

Napalm, 1500 derecede yanan bir sıvı. Bulduğu yerden temizlenmiyor. Fosfor, hele beyaz fosfor daha da korkunç; söndürülemez. Tarifsiz acılar çekerek ölüyor insanlar. Kurtulanlar da yamru yumru, insan kılığında çıkmış mahlûklar. Bilyalı bombalar, kamış evlerde yaşayan geri bırakılmış halklara karşı icat edilmiş. Her birinden 300 çelik bilya, tabanca kurşunu hızıyla çevreye dağılıyor. Gecikmeli bombalar. Yani düştüğü anda değil, tarlalarda, şurada burada sonradan pathyan bombalar... Dalga dalga gelen uçaklar, gece-gündüz, bu bombaları Vietnam halkının üzerine yağdırdı. Sadece 1966 yılında 633 bin ton!.. Bu rakama karadan, denizden yapılan bombardımanlar dahil değil... Hanoi'den 17.

İŞTE JENOSİTİN TANIKLARI:

paralele doğru güneye indik. Yerle bir edilmiş kentler, kasabalar gördük: Phuly, Phat Diem, Ninh Binh, Nam Dinh... Hanoi'de Cia Lam, Long Bien mahalleleri yakılmış, yıkılmış... Hue sokağında enkaz altından çocuk cesetleri, kadın, ihtiyar cesetleri çıkarılırken oradaydım. Hoan Kiem hastahanesinin bombalandıktan hemen sonra halini gördüm. Mahkemenin Kopenhag'daki ikinci oturumunda üç Amerikan askeri tanıklık etti. Esirleri, tutukluları konuşurma ince sanatının uzmanlarıymışlar. Bir bir anlattılar neler yaptıklarını. Bunlar katliâm, kıyım değil mi? Köy meydanında yüzlerce mâsumu kurşunlamakla, havadan yağdırılan napalm veya bilyalı bombalarla öldürmek arasında ne fark var? Göz görmeyince gönül katlanır deyip, havadan ölüm saçanları mâzur mu göreceğiz?

Bütün bunları, My Lai katliâmının münferit bir olay olmadığını anlatmak için söylüyorum. My Lai katliâmı, Amerika'nın Vietnam'da işlediği cinayetler zincirinin bir halkasıdır. Vietnam, Amerika'nın dünya politikasında çok önemli bir nokta. Bütün güney-do-

ğu Asya'ya hükmeden stratejik önemde bir nokta. Elden çıkarmak istemez. Her ihtimale karşı Laos'ta, Tayland'da şimdiden köprü başları kurmuştur. Halk dize gelmeyip de direndi mi, toptan imha politikası uygulanıyor. Amerikalılar Vietnamlıları aşağı ırktan saydıkları için, orduları cinayetle işletmekte çok daha pervasız davranıyor. Amerika'da zencilere yapılanları biliyoruz. Beyaz Amerikalı, çocukluğundan beri telkin altındadır: renkli adamları aşağı görmeye alışmıştır. Bundan dolayı Vietnam'da katliâm yapmakta Amerikalı sakınca görmemiştir. Vietnamlıya çünkü insan gözüyle bakmaz. Çocukluğundan beri bu yolda şartlandırılmıştır. Netekim, ilk şaşkınlık geçince, Amerikan halkının küçümsenmeyecek bir kısmı: «Savaş halidir, olur böyle şeyler; Boys'larımı-

zın moralini, savaş gücünü bu gibi mânasız işlerle zedelemiyelim» demiye başlamıştır...

Nice My Lai katliâmı olmuştur Vietnam'da!.. Russell Mahkemesinde tanıklar bunları bir bir anlattılar. Amerikalılarca çekilmiş filimler gösterildi. Zindanlarda işkence görmüş olanlar, tüyler ürpertici hikâyeler anlattılar. Köylülerin, satırla başları uçurulurken çekilmiş fotoğrafları çıktı Batı basınında, iki üç yıl önce...

ABİDİN DİNO :

Russell Mahkemesinin vardığı sonuçlar inkâr edilmişti. «Jenosit» suçunu Amerikan basını ve resmî kişileri hafife almış, maksatlı bir siyasi manevra olarak göstermek istemişlerdi. Oysa bugün, Song My kıymını kabul etmiş bulunuyorlar. Acaba bu davranışta gizli hesaplar mı var? Bu itiraf nasıl izah ediyorsunuz?

MEHMET ALİ AYBAR :

Şu nokta, gözden kaçırılmasın: Amerikalılar, My Lai katliâmını münferit bir olay olarak göstermek istiyorlar. İş, teğmen Calley ve birkaç arkadaşı'nın sırtına yükleyip ellerini yıkıya

1, jenositin bir halkasıdır

çaklar. Oysa Amerikalılar Vietnam'da yıllardır «Jenosit» suçu işliyorlar. Bilindiği gibi, «Jenosit» suçu, bir milletin, etnik, ırkı veya dini bir sosyal grupun kısmen veya tamamen yok edilmesi kasdıyla yapılan bütün işleri kapsar: Elbette belirli bir gruba mensup insanların kütlele öldürülmesi başta gelir. Ama «jenosit» suçuna daha başka fiiller de dahildir: Grup mensuplarının fizik veya fikri bütünlüklerinin ağır şekilde ihlali gibi; grupun tamamen veya kısmen yok olması sonucunu doğuracak bir duruma kasten sokulması gibi; grup içinde doğumların önlenmesi gibi; grup çocuklarının başka bir gruba nakledilmesi gibi...

Mahkemeye sunduğum raporda, Amerikalıların Vietnam'da bu nitelikte fiiller, yani «Jenosit» suçu da işlediklerini açıklamıştım (x). Esasen bir halkı boyunduruk altında tutmak iste-

ğirmesine su akıtması, belki bu bakımdan Amerikan hükümetinin amaçlarına hizmet etmiştir. Fakat tekrar edeyim, bu bir tahmin olmaktan öteye geçemez.

KORKMAZGİL :

Amerika'nın Vietnam'da uyguladığı «özel savaşın» sonuçlarını yakından gördünüz. Amacı «Jenosit» olan böyle bir savaşın dehşet ve yıkıntısı ortada dururken, My Lai katliamının yerli ve yabancı basında bu kadar gürültüye yol açmasının nedeni sizce nedir? Dik-katlerin My Lai'ye çekilmesi, bunca yıldır yapılan zulmü unutturmak gibi bir amaç taşıyor mu? My Lai olayı etrafında koparılan gürültü, Amerika'nın Vietnam politikasında uygulamak istediği yeni bir taktiğin sonucu değil midir? Amerika, bir yandan askerini

ilk işareti gibi yorumlamak, bence doğru değildir. Güney-doğu Asya, Amerikan emperyalizmi için, gerek stratejik, gerekse ekonomik bakımdan son derece önemli bir bölge. Vietnam, bu bölgenin ilk müdafaa hattı. Bu hattın hemen gerisinde Laos, Tayland, Kamboçya var. Birmanya, Malezya var... Bu ikinci hattın kilit noktası, Tayland. Amerika da sınıksız tutuyor Tayland'ı. Amerika, bu bölgede kukla hükümetleri güçlendirip, milli kurtuluş hareketlerini önlemek ister. Mecbur kalmadıkça kendisi dövmüş istemez. Ne var ki, kukla hükümetler ve onların temsil ettikleri çürümüş sınıflar, bu işin üstesinden gelecek güçte değildir. Amerika ne kadar yardım etse, boşuna; çürük zemin, yardımı emip şişiyor. Bu da kurtuluş hareketlerinin kök salmasında, gelişmesinde ayrı bir faktör oluyor. Bundan dolayıdır ki, kukla hükümetler, Amerika'nın çekilmesini istemiyorlar. Netekim, Thieu direniyor: Amerikan ordusu en az iki yıl daha kalmalıdır Vietnam'da, diyor. Ama Vietnam savaşının Amerika'ya gittikçe ağır geldiği de bir gerçektir. Askeri bir zafer kazanamayacağı da anlaşılmalıdır. Amerika'nın, bazı ayarlamalar peşinde olduğunu sanıyorum.

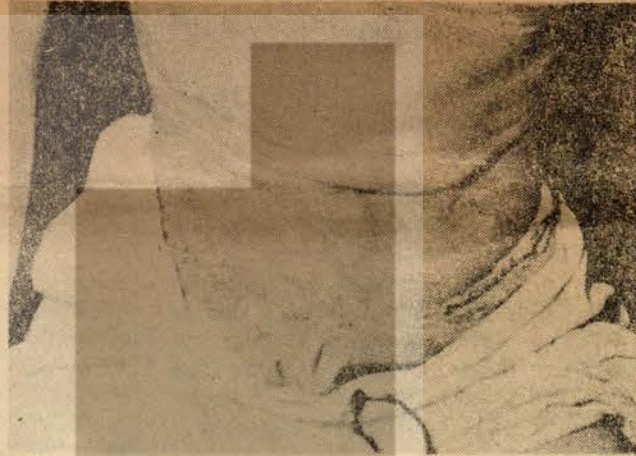
YAŞAR KEMAL :

Kuzey Vietnam'ı bir tetkik komisyonu başkanı olarak gezdiniz. Bir yeri

Aybar Vietnam'da, yaralılarla

şartları içinde yaşamak, üstelik sosyalizmi kurmayı da hedef almış olmak, hangi kademedede olursa olsun, yöneticilerle halk arasında insanca ilişkilerin kurulmasına yol açmış. Sokaktaki insanın bir bakanla, yüksek rütbeli bir subayla konuşmasına çok şahit oldum. Son derece tabii idi; eşitlik ölçüleri içinde idi. Kılık kıyafetlerde de fark yok. Başbakan Phan Van Dog, heyetimizi, kısa kollu gömlek, pantolon ve çıplak ayaklarında sandalet olduğu halde, yani sokaktaki adamın kılığında kabul etti. Yargıtay başkanı Phan Van Bach, aynı kılıktaydı. Sağlık Ba-

NAPALMIN, FOSFOR BOMBALARININ, BİLYALI BOMALARIN BU HALE GETİRDİĞİ VIETNAMLILAR.

yen emperyalist bir devletin, halk, milli kurtuluş savaşına başlayınca «jenosit» ten başka savaş taktiği yoktur. Nükleer silahlar kullanılınca her savaş «jenosit» olacaktır. Amerika'nın acaba gizli, daha doğrusu My Lai olayının örttüğü birtakım amaçları var mı? Olabilir. Vietnam savaşı Amerika'ya gittikçe ağır gelmeye başladı. Güneydoğu Asya'daki varlığını savaşa doğrudan doğruya katılmadan sürdürme isteği esasen «yeni-emperyalizm» politikasının bir gereğidir. Biraz önce belirttim; Amerika, Vietnam savaşına adım adım girdi. Önceleri Diem kuvvetlerini kullandı. Tekrar bu politikaya dönmesi mümkündür. Amerika, Vietnam savaşına harcadığı meblâğları, nükleer silah yapımına yatırma zorunluluğunu duymuş olabilir. Amerika'nın resmi çevreleri son zamanlarda, Sovyetler'e karşı üstünlüklerini kaybettiklerini, kıtalararası füzeler yarışında başabaş gittiklerini söylemeye başladılar. Özellikle füzesavar-füzeler konusunda yeni gayretler sarfedilmesi zorunluluğu ileri sürülüyor. My Lai olayının, Vietnam savaşı aleyhinde olanların de-

Vietnam'dan çekmeğe başladığını ilân ederken, bir yandan My Lai gibi olaylar yaratıyor. Bunun anlamı sizce ne olabilir?

MEHMET ALİ AYBAR :

My Lai katliamının açıklanması ile, Amerika'nın Vietnam politikası arasında doğrudan bir bağlantı bulunduğunu sanmıyorum. My Lai olayı, birtakım tesadüfler sonucunda açıklanmıştır. Teferruatına girmeyeceğim için. Russell Mahkemesinden beri, Amerika'da ve Batı dünyasında Vietnam savaşı aleyhinde az-çok bir birikim olmuştur. Yıllardır sonuç alınmaması, savaşın sürüp gitmesi, kayıplarının gittikçe artması, Amerikan halkı arasında, artan bir hoşnutsuzluğa yol açmıştır. Savaş aleyhinde yürüyüşler, gösteriler yapılmıştır. Böyle bir ortamda, My Lai katliamı, bardağı taşıran damla oldu. Ama buna bakarak, «atmacaların» dâvayı kaybettiklerine hemen hükmedilmemeli. Amerikan halkının bir kısmı, My Lai katliamına olağan bir iş gözüyle bakıyor. Unutulmasın. Amerika'nın, bir miktar askerini geri çekmiş olmasını, genel bir değişikliğin

araştırmak, öğrenmek için, en iyi fırsatlardan, imkânlardan biri. Sömürgeciliğe karşı insan soyunun en büyük kavgalarından birisini veren bu memlekette örgütlenme üstünde durdunuz mu? Buradaki parti, dernek örgütlenmeleri tepeden aşağı mı, yoksa alttan yukarı mı? Yoksa her ikisi birden mi?

MEHMET ALİ AYBAR :

Vietnam halkı, 1945'ten beri savaşıyor. Bugün Vietnam'da her şey savaşta, kurtuluş savaşına göre düzenlenmiştir. Herkes hem sivil, hem asker. Meselâ Hanoi'de kaldığımız otelin müstahdemleri, canavar düdüklüleri ötmeye başlayınca, önlüklerini çıkarıp silah başı ederlerdi. Ve bize komut vermiye başarlardı: «Orada durmayın! Şuraya geçin! Sığınağa girin!» filan diye...

Vietnam'da her şey savaşa göre düzenlenmiştir, dedim. Bunda halkın «gönüllü» katkısının unutmamak gerekir. Halk savaşlarının gücünü de esasen bu teşkil eder. İhtiyar, genç, çocuk, herkes hayatını savaşa, savaşta faydalı olma hedefine göre ayarlamıştır. Uzun yıllardır kurtuluş savaşının

kamı Tach aynı kılıktaydı. Albay Ha Van Loo, rejimin ileri gelen kişilerinden biridir. Halen Paris'teki Kuzey Vietnam heyetinin ikinci başkanı. Erlerle, teğmenlerle seni-benli konuşur, şakalaşır. Vietnam'da en yüksek gelir, en az gelirin sadece altı katı: Vasıfsız işçi ayda 40 dong (yaklaşık olarak 10 dolar) kazanır. Başbakan, 220 dong aylık alır. En yüksek gelir, Ho Chi Minh'inkiydi: Ayda 240 dong...

Kuruluşlar yukardan aşağı mı, aşağıdan yukarı mı? Kesin bir hükme varacak kadar kalmadım Vietnam'da; üstelik işim de başkaydı. Fakat savaş içinde yaşama, bir halk savaşının şartları içinde bulunma, rejime tabandan çok şeyler kazandırmışa benzer. «Merkeziyetçi-demokratizm» merkeziyetçiliğin ağır bastığı, çatık kaşlı, otoriter bir yönetim olursa niteliğinden çok şey kaybetmiş olmalıdır.

(x) Tribunal Russell 2. (Russell Mahkemesi, cilt 2) s. 312-317, Gallimard-İde, 1968. Mahkemesinin Stockholm ve Kopenhag'daki oturumları, özet olarak, iki cilt halinde yayımlanmıştır.

EGE'DE TARIM İŞÇİSİ

samim kocagöz

EGE'DE TARIM ÇIKMAZI

Ege'deki tarım işçisi ve sorunlarına eğilebilmek için önce Ege'deki son yılların tarım çıkmazını özetlemeliyiz. 1950'den beri bu konuya edebiyat alanında da SAM AMCA adlı hikâyemde olduğu gibi her fırsatta değindim. Toprak reformu yapmadan makineleşmenin, topraksız ya da az topraklı köylünün aleyhine olduğunu yirmi yıldır belirttim. Bu yazımda da topraksız ortakçılıkla geçinen ya da az topraklı köylü müzün, nasıl dayanaksız, örgütsüz birer tarım işçisi işçi diyebilirsek haline geldiğini, bazılarının büyük şehirlerdeki özel sektörün sanayileşme çıkarlarına katkıda bulunup, gecekondulardaki mutluluğunu (!) incelemek istiyorum:

1946'dan sonra başlayıp 1950-1960 arası hızlanan Amerikan yardımı ile tarımda makineleşme, büyük çiftçiler bir yana, orta halli çiftçileri de zengin etti. Denizli'den Manisa'ya, Manisa'dan Balıkesir'e dek geniş tarım alanında makine gücü ile ekilen pamuk, beyaz altın oldu.

Hemen söylemek gerekir ki tarımda makineleşmenin yararlı bir iş olacağını kimse inkâr edemez. Ne var ki yurdumuzda toprak reformu yapmadan makineleşmek, köylünün yararına olmadı. Toprak sahiplerinin yararına bir ürün ve para çoğalmasını sağladı. Makineleşmeden önceki düzen, Cumhuriyet döneminde de Osmanlı'dan kalma düzendi: Yarıcılık, ortakçılık gibi... Yüz dönümün üstündeki toprakların sahibi, gerçek sahibinden çok, topraksız köylüydü. Öküz çifti ile yapılan tarım, elbette ki ortakçılığa dayanan bir düzenle yürütülecekti. Bu düzen ilkel bir düzendi ama reform yapmadan yürütülen tarım işlerine uygundu. Toprak sahiplerinin makineleşme; pamuk ekimi, fazla ürün almalarına yararlı, bu topraklarda dededen toruna ortakçılık yapan toprağı benimseyen köylüyü pamuk işçisi, tarım işçisi durumuna düşürdü. Köylüler, çocuk-çocuk, genç-yaşlı, pamuk çapasına, sulamasına, toplamasına düştüler. Makinenin kovduğu, kendilerinin bildikleri bu topraklarda ırgat oldular. Bir bölüğü de büyük şehirlerin gecekondularına taşındılar.

Şu kısaca özetlediğimiz durum, toprak reformu yapmadan makineleşmenin köylüyü düşürdüğü çıkmazdır. Bir de

toprak sahiplerinin durumu na bakalım:

AKALA TOHUMU

Amerikan yardımı köylünün deyişi ile MARAŞAL yardımı ile traktör, pulluk, mibzer, su tribünü alabilen yüz dönümün üstündeki toprak sahipleri -bu makinelerin tutarını beş yılda, beş taksitte Ziraat Bankasına, bu banka da on beş yılda Merkez Bankasına, Merkez Bankası da yirmi yılda Amerikaya ödüyordu (arada dönen faiz dala verasına ayrıca değinmek gerek)- 1950-1960 yılları arasında elde ettikleri pamuğu 80-90, daha sonra 120 kuruşa satıp bol para kazandılar. Kilo başına masraf en çok 33 kuruşu buluyordu. İşte bu sıralarda pamuğun adı, «beyaz altın»a çıktı.

En önemli bir noktayı belirtelim: Ekilen pamuk cinsi «Akala» denilen bir cinsti. Bizim Ege topraklarına, havasına, suyu ve güneşine uygun bir tohumdu: Beyazlığı Mısır pamuğundan üstün, lifleri üç santimi buluyordu. Kozası büyük; yağmura dayanıklıydı. Çekirdeği iri olduğu için ağır çekiyordu. Nasıl tütün, Amerika'dan lahana yapraklı çıkmış, Türkiye'de ince damarlı, küçük yapraklı bir bitki olmuşsa, bu pamuk da Amerikadan çıkmış, Türkiye'de üstün kaliteli Amerikan pamuğuna rekabet eden tütün gibi bir bitki olmuştu. Bütün dünya piyasaları Türk pamuğunu arıyordu. Amerika'nın pamuğu ile karıştırıp tütün gibi kullanmaya başladılar.

KOKER TOHUMU

Sen Amerika olsan, bu rekabet-küçüklük de olsa hoşuna gider mi? Sam Amca, düşündü taşıdı; yeni bir cins pamuğun tohumunu 1960'dan sonra getirip, «Bu, Koker cinsi pamuktur. Akaladan çok daha iyi sonuç verecektir» dedi. Akala cinsi tohumu bizim Tarım Bakanlığı ortadan kaldırdı; yasakladı. Bu koker cinsi pamuğun kozası küçük, lifleri birbuçuk santim, yağmura dayanıksız ve çekirdeğinin küçük olduğu, bir yılda ortaya çıktı. Ama ne çare ki Akala cinsi tohumu koydunsa bul... Çiftçiler, Suriye'den kaçak tohum getirmeye kalkıştılar. Elbette hükümetten, giderek Amerika'dan gizli iş yapmak zordu. Akala tohumu bulunamıyordu. Bir de görüldü ki, (mıntarafillâh) bizim Egemizin toprağı, suyu, havası ve de güneşi, bu Koker cinsi pamuğu dünya piyasaları (Amerika'ya inat) yine de aramaya başladı...

MEKSİKA BUĞDAYI

Sam Amca, «aman» dedi, «bende Meksika cinsi bir buğday tohumu var ki, dönümde beş yüzden tut, yediyüz kiloya dek ürün veriyor!» Çiftçilerin bir çoğu, iki yıldır pamuk ekiminden vazgeçti. Vazgeçmek zorunluğu da vardı: Yıllardır sulu tarım yapılan tarlalar çoraklaşmaya başlamıştı. Gediz, Küçük Menderes, Büyük Menderes ovaları özellikle Büyük Menderes ovası denizden kazanılmış, binlerce yıldan beri bu nehirlerin erozyonla doldurdukları topraklardır. Sulu tarım artık buharlaşmayla dipdeki tuzu yüze çıkarmıştı. Tarlaları bir süre dinlendirmek zorunluğu ortaya çıktı. İlk yıl anaç tohumdan alınan buğday ürünü, pamuğa göre masrafı daha az olduğu için, verimli göründü. Zaten toprakların yorgunluğu bir yana, beş yıldır 210 kuruşa çıkan kilodaki pamuk ekimi masrafına karşılık, ortalama 190 kuruşu geçmeyen kilo başına pamuk satışı, çiftçiyi pamuk ekemez duruma düşürmüştü. (Amerika, tuttuğu yolda başarı kazanmıştı.) Sam Amca memnun, Amerikadan buğday tahumu getiren kabul eden o zamanın Tarım Bakanı Bahri Dağdaş memnun kaldı bu işten. (Dağdaş, tarlalarda halay bile çektii!). Ne var ki bu umudu da Amerika'nın boşa çıkmakta: Meksika Tipi Tohum, nedense bizim Ege topraklarında (mıntarafillâh) verimli olmadı, otlamıyor da. Çiftçi, pamuk ekiminin masrafının altından kalkmamakta, Amerikan buğdayını ekmeye, tarlam dinlensin diye, şimdilik razı olmakta; kısacası, bir çıkmaza düşmüş bulunmaktadır.

TARIM İŞÇİSİNİN DURUMU

Yazımızın başlarında, toprak reformu yapılmadan makineleşmenin ortakçı köylünün aleyhine olduğunu, bu köylünün ortakçılıktan pamuk işçisi, ırgatı durumuna düştüğünü söylemiştik. Bu sefer, Ege'nin çoğu tarlalarında, yukarıda değindiğimiz nedenlerden ötürü bu pamuk mevsimlik işçileri, büsbütün işsiz kaldı: Buğday ekiminin işçisiyle hiçbir alışverişi yoktur. Buğday, makineyle ekilir, makineyle biçilir. İş buraya gelip dayandı mı; köylü işçi için söylenecek söz biter; çare düşünmek gerekir. Bu çareyi, yetkililerimiz düşünedursun, biz, pamuk ekimindeki işçilerin önceki ve şimdiki pamuk ekimine devam edilen yerlerdeki durumunu kısaca gözden geçirelim:

Büyük Menderes ovasında,

«Üstyani Fasafiso!»

Hemen hemen on yıl önce «SOHBET» başlığı altında çeşitli yazılar yazardım bir dergiye. Yazılarım «Fıkra» türündeydi. Bu türden kaç yazı yazdım? Neden bıraktım? Bırakışımın, yani «Fıkra» olmayışının nedeni neydi?

Geçiyorum.

O «Fıkra»larımdan biri geçti elime dün. Yeni baştan okudum. Öz olarak bugün de hemen hemen geçerliydi de, dili, ya da dilindeki bazı tilcikler, erbabının elinde hayli değişip temizlenmiş dilimizin daha özgün tilcikleri yanında eskimiş bulunuyor.

O gün, «ÜSTYANI FASAFISO!» adını taşıyan o fıkramda şöyle demişim:

«Sabah, sabahın da erken saati. Çemberlitaş. Camiin yeni onarılmış bembeyaz taş duvarı önüne sıra sıra çömelmişlerdi. Sekiz ya da on kişi vardılar. Hava soğuk, yerler çamur içinde, sırtlarını dayadıkları camii duvarının taşları da ıslak ama, hiç bir şeyin farkında değillerdi. Durdum. Maksadım neydi? Bilmiyorum ama, konuşmak istiyordum. Bir röportaj mı yapmak niyetindeydim? Yoksa bir hikâye, hattâ roman konusu olabilirler diye mi düşünmüştüm?

Tam önlerinde duruşumdan, kendilerine bakışından ürkererek ayağa kalktılar. İçlerinden biri eski, parça parça kasketini çıkardı, esas vaziyete geçti. Neden? Niçin? Ben neydim? Saygıdeğerliğimi ne biliyorlardı? Hem bakalım saygıdeğer biri miydim?

Sertçe sordum :

— Neden ayağa kalktınız?

Kasketini çıkararak :

— Zâtınız, dedi. zâtınız...

Gerisi gelmedi. Üsteledim :

— Evet zâtınız.. zâtınız ne demek?

— Zâtınız, yani mâmur bey değil misiniz?

— Beni tanıyor musunuz?

Arkadaşlarına baktı, bakıştılar, gültüstüler ama saygıyla, utançla. Sonra gözlerini bana çevirdiler, daha sonra da kara gözler acizle yere çevrildi.

— Ne memuruyum meselâ?

Cevap yok. Boynumdaki kravat, başımdaki fötr şapka, ne bileyim, şehirli takım taklavatım onları etkilemiş olacak. Bense yirminci yüzyılın atomu, hidrojeni, yıldızlar arasına fırlatılan sun'i peyklerini düşünüyorum. Düşünüyorum da, insanoglunun bir yandaki baş döndürücü ileriliği ile, öte yandaki korkunç geriliğini bağdaştırmaya çalışıyorum. Bunlar, köylerinden kopup, bir lokma ekmeğin için İstanbullara gelmiş, herhangi bir kravatlı, fötr şapkalı şehirden korkup çekinen insanlar; benim yurttaşlarım. Nasıl âciz, nasıl zavallı, nasıl yenik duruyorlar karşımda. Partiler, partiler, yarın iktidara geçecek olanlar! Size söylüyorum, bu insanlara acıyın. Bunların da çağımız uygarlığından faydalanabilmeleri için bir şeyler düşünün. Okutun, yazdırın, karınlarını doyurun, sırtlarını perkiştirin, barnaklandırın...

Yurtseverlik, yurdunun geri kalmış insanlarını ileri gö-

Denizli, Sarayköy, Nazilli, Aydın ve Söke yöresindeki Madran, Beşparmak dağlarında, tâ Aydınöğlü, Menteşe Beğliği zamanından beri, hayvancılık, tahtacılıkla geçinen Yörük aşiretleri, köy köy yerleşmiştir. Bu köylerin bir kaçının adına bakacak, aslımı araştırarak olursak, obaların, oymakların adları ortaya çıkar. Önce çadırları ile konmuşlar, sonra çadır yerlerini köy haline getirmişlerdir. Avşar, Çavdar, Karahayit köyleri, Koçarlı bucağı gibi. Bunlar, Avşarlar, Karahayitliler, Çavdarlılar gibi Oğuz Türklerinin kondukları köylerdir. SÖKE ilçesi de oğuz boylarından SÖKLÜ oymağının konduğu yerdir. Merkez, yol üstü bir yer oluşu, yüzyıllar boyunca gelişme nedeni olmuş, Saccak Beğliği merkezi haline gelmiştir. Menderes Ovasını çevreleyen dağlar, bütün bu Oğuz boylarının, -Yörüklerinin yerleştiği köylerle doludur.

Ormanlardan faydalanma düzeni bozuldukça, ovalarda mevsim mevsim hayvanlarını yayma olanakları -tarımın gelişmesi bakımından- azaldıkça, bu köylerin halkı, birkaç ağaç zeytin sahibi olabilenler bir yana, mevsimlik ortakçılar olarak ovaya inmeye başlamışlar, ırılı ufaklı toprak sahipleriyle, ellerinde öküzler bulunduğu için yetiştirdikleri için toprakları ekmeye başlamışlardır (1). Cumhuriyet döneminde bile topraklar, köylü ortakçılarla toprak sahipleri arasında öküz çiftine göre bölüşülmüş, ya da başka bir deyişle toprak sahipleri tarafından toprak, öküz çiftine göre bölüştürülmüştür. Bir, iki, üç çift öküzü olan bir köylü ailesi, yetişkin çocukları ve hak verdiği yardımcıları ile birlikte öküz çiftine göre toprak sürmüştür. Bir çift öküz için ayrılan toprak 10 dönümle 15 dönüm arası olmuştur. Bir çift

türmek, onları uygarlığın nimetleriyle nimetlendirmektir. Üstyani fasafiso.

Bilmem yanılıyor muyum?»

Bu «Fıkra», bence bugün de geçerli. O günlerden bugüne yurdumuz çeşitli seçimler geçirdi. Yani partilerimiz, Meclise adaylarını soktular. Denebilir ki, «—Soktular da ne oldu? Değişen ne?»

Bir bakıma doğru, hemen hemen hiç bir şey olmadı, gene hiç bir şey de değişmedi.

Burada biraz duralım: Hiç bir şey değişmedi mi?

Bence, çok değilse bile, epeyce şey değişti. O gün caminin yeni onarılmış taş duvarı önünde hiç tanımadıkları biri olan bana saygı gösterenlerden pek çoğu tıpkı o günkü ezik likleri içinde olsalar bile, hayli kabarık köylü yurttaşlar artık ne idiği belirsiz birine salt kravatı, gıcırdayan pabuçları, kalıbı kıyafeti yüzünden üstün saygı gösterilmesinin gereksizliğini bellediler. Bunu kim belletti? Nasıl bellediler? Hiç kuşkusuz, Anayasa'nın sağladığı «Öğretme fırsatı»na kavuşmuş olan sol partiyle, solcu yazar ve solcu yayıncılar. Şimdi artık insanlarımızdan pek çoğu «İnsanın insana kulluğu»na karşı. Gene de denilebilir ki, kanlı pazarları, çekilen copları, öldürülen ve öldürenleri bulunmayan öğrencileriyle yurdumuz o günlerden daha mı ileri sanki?

Gözümü kırpmadan «Hayır» derim. Hayır, yurdumuz o günlerden ileri olmak şöyle dursun, daha da geri ve zalim ama, ne de olsa insanlarımızdan bir haylisi o günlerden çok daha şuurlu, pek çok nedenin de bilincine varmış durumda.

Bana öyle geliyor ki, bu «Nedenlere akıl erdirip, pek çok şeyin bilincine varma» gün geçtikçe artacak. İsterse coplar çekilmeğe, tabancalar patlamağa, asıl yaşamaya gereken kahpe kurşunlarla topraklara serilmeğe devam edilsin. Hiç, ama hiç bir şey bu gelişmeyi önleyemeyecektir. Çünkü bir savaştır bu; aydınlığın karanlığa, aldanmanın aldatılmışlığa, ilerinin geriye, haklının haksıza, soyulanın soyana karşı savaşı!

Bütün mesele, «—Bu savaş hangi yoldan, nasıl yürütülürse daha yararlı olur?»un en doğru biçimde karşılığını bulmakta. Çoğalmadan, hemen mi? Çoğalarak yavaş yavaş mı? Bilinçlendirmeden mi? Bilinçlendirdikten sonra mı?

Dün, «Yurtseverlik, yurdunun geri kalmış insanlarını ileri götürmek, onları uygarlığın nimetleriyle nimetlendirmektir. Üstyani fasafiso!» demişim. Bugün de tıpkı böyle düşünüyorum ama, bugün biraz daha geliştim galiba. İnsan, bilip tanımadığını, etkisi altında kalmadığını sevmeyiz. Bana öyle geliyor ki, Kanlı pazarlara, patlayan tabancalarla yerlere yuvarlanan acar delikanlılarımıza, şuna buna kulak vermekle kalmayıp, bu işlerin gerçek bilincine akıl erdirenlerimizi çoğaltalım. Yapmak, bilmekle başlarsa yararlı olur. Bilmeden yapmak, örneğini gerek bizim, gerekse yaşlı dünyamızın çok yakından tanıdığı başarısızlıklarla son bulur. Yani sil yenibaştan!

Üstyani gerçekten de fasafiso!

orhan kemal

öktüğü ile toprağı işleyen kişi, tohumunu toprak sahibinden alırdı. Ve bütün yıl da kendisi için gerekli para «dayanma» adı altında yine toprak sahibi tarafından ortakçıya verilir. Harmanda dayanma (kredi) tutarı buğday, toprak sahibine ayrıldıktan sonra ürün, (buğday, arpa, yulaf ve akdarı olabildi) yarısı yarıya toprak sahibi ve ortakçı arasında bölüşülürdü.

MAKİNE DÜZENİNDE ORTAKÇILIK

Makineyle tarım işine girişildiğinde, 1950-1960 arası, hemen hemen buğday ekiminden vazgeçildi. Geniş topraklar pamuk ekimi ile doldu taştı. Pamuk ekiminin işçiliğine ortakçılıktan çıkarılan köylüler de yetişemez oldu. Konya çevresinden, Bozkır'dan yük vagonları dolusu işçiler Egeye döküldü. Bu işçiler de hiç topraksız, ya da az topraklı işçilerdi. Pamuk çapası gün-

deliği, 1950-1955 arası yıllarda, 5 lira ile 7,5 lira arasında geliyor; pamuğun toplaması da kilo başına 4 kuruşla 8 kuruş arasında değişiyordu. İşçilerin hesabını tutan, toprak sahibi ile ilişkisini kuran kişiler ki bunlara Dayıbaşı denir- her gündelik için toprak sahibinden 25 kuruş alırlardı; toplamada her kilo başına yine toprak sahibinden 1 kuruş alınırdı. Bu dayıbaşılar, Büyük Menderes ovasında işçilerinden para alamazlardı. 1960'dan sonra dış ülkelere ve büyük şehirlere işçi akını başlayınca, İç Anadolu'dan Egeye gelen işçiler azaldı. Yukarıda sözünü ettiğimiz ortakçılıktan ayrılan yerli köylü işçiler, yavaş yavaş toplu bir halde pamuk eken toprak sahipleri ile ortak iş görmeye başladılar: İşçilik durmadan yükselirken, Ame-

(1) Bu konuda daha geniş bilgi için bakınız: Samim Kocagöz, 'Bir Karış Toprak', Ataç Kitabevi, 1964, İstanbul.

türkçesi bu !

NERDE KALMIŞTIK?

Evet, «kına ucuzladı».Rüfâilerin tefine uyup, birtakım tümörler adına, parti ve adam yıkma şaklabanlığına kapılanlar, bütün kınaları bitirdiler. Ne var ki, pek kısa sürdü bu sarhoşluk; diyalektik hunzırı hükmünü icra eyledi; bizim kınacılar, «filtreli kınacı» ve «filtresiz kınacı» diye ikiye bölündüler, «oportonizm» fırçasını birbirinin suratında dolaştırmağa, sağ ve sol sapkınlık suçlamasının batığında, birbirlerinin sülâlesine okumağa, «sağ» mollaları kıskandıracak derecede hünerli mollalıklar yapmağa başladılar. Küçük burjuvaya itibar kazandırmaya adına marksist leninist literatürü paspas diye kullanan bu «ittifakçı» mollalar, haftada-bir yön ve kılık değiştirerek, tükürüp tükürüp yalvararak, o «kutsal ittifakı» kendi aralarında bile kuramıyarak, kim ve ne adına ispazmozlar geçirdiklerini, kim ve ne adına kaya gibi sosyalistlere sövmeye yeltendiklerini ortaya koyarak, bizim yazıp belirtmek durumunda olduğumuz birtakım gerçekleri su-yüzüne çıkardılar. Strateji ve taktik konusu da böylece açıklık kazanmış oldu. Üçü birarada üç gün yürüyemeyecek derecede ham ve tutarsız birtakım kişilerin, holdinglerin tokuştuğu bir ülkede, ne yapmak istedikleri, cümlelerin malîmu olduktan sonra..

Hani, ne demiş adamın biri :

Gör zâhidi kim sâhib-i irşâd olayım der,
Dün mektebe vardı, bugün üstâd olayım der.

Marksizmin temelinde «emek» vardır. Tarihi materyalizm, «emek» üzerine kurulmuştur. Sosyal mücadeleler tarihi, «emek»in kurtuluş savaşı tarihidir. Kim ki akşamdan sabaha «üstâd» olma kolaylığına kayar, o kişi ne marksisttir, ne de marksist-leninist. O kişi düpedüz bir şarlatan, bir züppedir, bir sahtekârdır. Çünkü «bilgi»nin zaman, emek ve zekâ üçlüsünün ortak ürünü olduğunu bilmiyor, hele de «emek»i inkâr ediyor, nice kavgalardan sonra varılmış birtakım gerçekleri ve doğruları, bir bezirgân kapkaççılığıyla ceplerine doldurup, önüne gelene yutturmağa ve kendine toplumda yer yapmağa çalışıyor demektir. Geri bırakılmış ülkelerde böylelerine çok rastlanır. Bunlar, kavgası verilen şeyin işportacılarıdır; şuradan yüklenir, burada satarlar; aradaki fark, onların «itibarıdır», «kazançtır»; «allah bereket versin» deyip, kökenlerinin yolunu tutarlar.

Ne diye uzatlık lâfı? Oysa bunlar değildi diyeceklerimiz bizim. Biz, bugün, burada, başka bir konuya değinecektik.

Sızlanıyoruz, yakınıyoruz, kızıyoruz, yeriyoruz, sövüyoruz. Niçin sızlandığımızı, niçin yakındığımızı, niçin kızdığımızı, niçin sövdüğümüzü biliyoruz da, bununla nereye varmak istediğimiz konusunda biz emekçiler ikiye ayrılıyoruz :

a) Sosyalist düzen özlemiyle sızlanan, yakınan, yeren, söven emekçi azınlık;

b) Bozuk düzenin sahibi egemen - işbirlikçi sınıfları insaf ve merhamete getirmek amacıyla sızlanan, yakınan, kızan, yeren, söven emekçi çoğunluk.

Sızlanmanın, yakınmanın, kızmanın, yermenin, sövmenin nedeninde bütün emekçiler birleşiyoruz da, amacında ayrılıyoruz. Emekçilerin sosyalizm doğrultusunda birleşilemeyen yakınmaları, kızmaları, yermeleri, sövmeleri Saray saltanatını yıkamamıştır, egemen-işbirlikçi sınıflar emekçi halkın amaçsız homurtusunu susturmanın yollarını çok iyi bilirler! Biz sosyalistlerin görevimiz, emekçi halkın karşısına çokbilmiş mollalar gibi çıkmak değil; onu egemen sınıflar iyi beceriyorlar; ters bilinçlenmiş emekçi halkın karşısına, onu sınıf bilincine itecek söz ve davranış bütün- lüğünde çıkmaktır. Emekçi halkımız, normal gelişimi içindedir. Onu, akrobatik birtakım numaralarla şaşırtmanın, saptırmanın anlamı yoktur! Emekçi halkın yakınmalarını, kızgınlığını, sövme ihtiyacını sosyalizm doğrultusunda kanalize edebilen, emekçi halkın öncüsüdür, önderidir. Gerisi fasafiso!

Sonra konuşuruz.

korkmazgil

dubček'in savunması

«Prag Baharı»nın önde gelen kişisi Aleksandr Dubček, bilindiği gibi, yabancı «askeri müdahale»den sonra, peyderpey sorumluluklardan uzaklaştırılarak, bugün Çekoslovakya'nın Ankara büyükelçilik görevine atanmış bulunuyor. A. Dubček'in Çekoslovakya halkı için önemi hesaba katılınca, kendisine verilen yeni işin bir «sürgün cezası» olduğu kolayca anlaşılır. Aylardır basınının verdiği kısa haberler, A. Dubček'in yurdunda sürdürdüğü ilke mücadelesini yansıtmamıştır. Çekoslovakya olaylarının içyüzünü aydınlatmak bakımından, Fransız «Politique» dergisinin yayımlandığı, A. Dubček'in, 26 Eylül 1969 tarihli, Merkez Komitesindeki konuşmasını FORUM okurlarına sunmakta yarar görüyoruz. Bu belgeye dayanarak, Dubček'in siyasî tutumunu ve karşılaştığı çeşitli engelleri kavramanın kolaylaştığı söylenebilir.

«Prezidyum'dan ve Federal Meclis başkanlığı görevinden alınmamı kabul ediyorum ama, Husak yoldaşın raporuyla aynı kanıda değilim.

Ocak sonrasının durumu, aşırı derecede basitleştiriliyor. Unutmamak gerekir ki Novotny, nisan ayına kadar yönetimdeydi. Bana gelince, Partinin ilerici güçlerini bir araya getirmeye ve Partiyle halk ilişkilerini yenilemeye, ülkenin bütün ilerici unsurlarını toplayıp birleştirmeye çalıştım. Husak'ın raporu çok katı: yalnızca «evet»leri toplamaya çalışıyor, bunca önemli bir konuda diyalog olanağı vermiyor.

Ocak ayında Parti, toplumsal hayat gibi, ölmüş, felce uğramıştı. Onları uyandırmak gerekti bizim için. Sağ ve anti-sosyalist güçlerin belirlendiği görüş açısının temelini yadırgıyorum. Bir karşı-devrimci güç merkezinin varlığını söylemenin anlamı yok. Kendi emniyet örgütümüzden ya da başkalarından olsun, hiçbir belge bunun kanıtını getiremedi.

Rejimimizin ABD ve Federal Almanya tarafından yutulmaya çalışıldığı konusundaki sav'ı (tez'i) reddediyorum. Bunu ileri sürmeniz için hiçbir deliliniz yok.

Hata işlemişsem, şunlardır: 14. kongreyi daha çabuk ve daha akıllıca hazırlamadım.»

Araştırma sonuçlarını ve partisinin yığınların güvenini yeniden kazandığını ispat eden gösterileri belirttikten sonra, A. Dubček devam ediyor:

«Biz yöneticiler arasındaki görüş ayrılıkları, iktidar araçlarının ne zaman ve nasıl kullanılacaklarının bilinmesi sorunuyla ilgiliydi. Sovyet aleyhtarları gösterileri desteklemiş olduğumuzu ileri süren sav'ı kabul etmiyorum. Örneğin, Brno'da, 70 bin kişiyle birlikte Çervonenko'nun (1) da beni dinlediğini ve Sovyet-Çekoslovak dostluğunu destekleyen bir kararın oylama

sonucu kabul edildiğini hatırlatırım.

Sağ akıllara karşı savaşın bugünkü yürütülüş biçimini doğru bulmuyorum. Asıl anti-sosyalist ve oportünist güçleri açığa çıkarmak için bir parti-içi diyalogu gerekir. 1969 Mayıs'ından bu yana durumun düzeldiğini sanıyorsanız, hayâl görüyorsunuz. İyi bir örnek verildi burada: Parti üyelerinin yalnız % 16'sının toplantılara katıldıkları olgusu... Parti içinde önerilen, üye kartlarının yıl sonunda denetlenmesi kampanyasına karşıyım. Yeniden, başlıca darbe parti için yöneltilen, asıl anti-sosyalist güçlere değil, Parti hayatı içinde bir «catch» karşılaşması havası yeniden esmeye başlıyor ve korkarım ki bugün harekete geçen çığ, hiçkimse tarafından durdurulamıyacak. Parti gitgide daha çok, bir başına kalacak, etki alanı gitgide zayıflayacak. Mayıs ayında Merkez Komitesi tarafından alınan kararlar, onları uygulayacak hiçkimse bulunmayacağı için gerçekleşmeyecek.

SSCB ile ilişkilere gelince, asıl çelişme anti-sosyalist güçlerin varlığıyla değil, bu güçlere karşı savaşma yolları ve bu savaşın safhalarının ritmiyle ilgiliydi. Bizim stratejimiz 14. kongreyi toplamak, yeni bir yön saptamak, Partinin bütünlüğünü ve halkla bağlarını sağlamlaştırmak ve ancak bundan sonra, anti-sos-

yalist güçlere karşı tedbirler almaktı. Demokratik yoldan bunların hepsi mümkündü. İşçi sınıfımız ve halkımız bu demokrasiyi garantileyecek güçteydiler. Yabancı müttetiklerimiz bize yardımcı olacaklarını sandım.

Son olarak bu sorunları «Tribuna» ve «Rude Pravo» için yazdığım makalelerde ortaya koymaya çalıştım. Yayımlanmalarını yasakladınız.

Dresde toplantısı konusunda suçluyorlar beni (2). Bu konuda Prezidyum'a bütün bilgileri verdim. Ayrıca, Bilak ve Kolder Dresde'de idiler. Onlar da Prezidyum'a bilgi vermekte tüm olarak özgürdüler. Çervonenko'nun Varşova toplantısını bana bildirmiş olduğunu ileri sürenler yalan söylüyorlar (3). Varşova'dan sonra, kavga şu noktada sürdü: Müttetiklerin sandıkları biçimde bir «karşı-devrim» var olduğunu düşünmüyorduk biz.

Cierna'da Brejnev'le olan özel görüşmem konusunda bilgi vermemle suçluyorlar beni. Genel siyasa ile ilgili bir görüşme değildi bu. Dört saat süreyle, yönetici kadrolarımızda, hatta Prezidyum düzeyinde, değişiklikler yapmamı istedi benden. Bu görüşmenin tafsilatını açıklamak istemedim ve bunu bugün de yapacak değilim.

Sovyetler, öbür yandan 14. kongre tarihinin birkaç ay geri bırakılmasını istediler (4). Kongre'yi birkaç hafta geri bırakmaya, ya da 9 Eylül'de yalnızca Çek partisinin kongresini toplamaya hazırдық. Kongre tarihini öne almak önerisi, Koldar ile Indra-

dan gelmiştir, benden ya da «sağ unsurlardan» değil. Tutanakları okumak yeter.

21 Ağustos'tan önceki son Sovyet mektubunu çok geç açıklamış olmakla da suçlanıyorum. Ama Ağustos ayında almış olduğum bütün mektuplara bakınız: iki ya da üç günde bir, bir mektup, hepsi de aynı; son mektubun öyle «son uyarı» havası da yoktu: öbürlerine benziyordu. Aynı 17'sinde, Kadar, muhtemel bir askeri müdahalenin yakınlığından söz etmedi bana.

Askeri birliklerin müdahalesini düşünmüştüm. Ama mümkün olduğunu sanmıyordum. İşte bu yüzden 20-21 gecesi, Prezidyum'un dağılmasına engel olmadım. İş yerlerimize gitmemiz gerektiğini, ertesi sabah Sovyet siyasal yetke'leriyle (otorite) görüşmeler yapmak üzere yeniden toplanacağımızı söylemiştik. Bekledik onları. Görüşmeler yerine, emniyet teşkilatı tarafından tutuklanacağımı tahmin etmiyordum.

21 Ağustos konusunda Merkez Komitesinin daha bugünden bir tutum takınması önerisine karşıyım. Bu, Partiyi çözecek ve halkımızın müttetiklerle olan ilişkilerini daha da sertleştirecektir.

Son zamanlarda halk'a seslenmediğim için eleştiriyorlar beni. 1969 Mayıs'ından beri, gösteriler sırasında söz almaya birçok kere çalıştım. Her keresinde, yasak edildi bu bana. 21 Ağustosun yıldönümü için halkı sükknete çağırın bir yazı yazdım. Yayımlanması yasaklandı.»

- (1) Sovyetlerin Çekoslovakya büyükelçisi.
- (2) 1968 Mart'ında.
- (3) Çekoslovakya'sız Temmuz ortalarında yapılan toplantı.
- (4) Mayıs ayında alınan bir kararla, parti kongresinin tarihi 9 Eylül 1968 olarak saptanmıştı.

3 önemli kitap
Ho Şi Minh
Milî Kurtuluş Savaşımız
10 TL.
ALİ FAİK ÇİHAN SOSYALİST TÜRKİYE
10 TL.
V.I. LENİN MEKTUPLAR
10 TL.
TOPLUM YAYINEVİ
P.K. 176 - ANKARA

(FORUM : 2)

CLAUDE JULIEN
AMERİKAN İMPARATORLUĞU
Çevirenler : Tahsin Saraç - Aysel Gülercan.
Bütün dünyadaki Amerikan sömürü oyunlarını tüm belgeleriyle ortaya koyan dev kitap. Bütün devrimcilerin, sorumlu aydınların ve özellikle yurt savunmasını yüklenmiş kişilerin görevlerini daha bilinçle yapabilmeleri için mutlaka okumaları gereken bir kitap.
Claude Julien'in 1968'de Fransa'da «Aujourd'hui» ödülünü almış olan Avrupada yılın kitabı. 514 sayfa 20 TL.
HİTİT YAYINLARI, Bayındır Sokak No. 27, Yenisehir - Ankara.
İstanbul dağıtım : GE - DA
Aradığımız tüm kitapları **HİTİT KİTAPTEVİ**'nden sağlayabilirsiniz. Ödemeli gönderilir.

(FORUM : 6)

TOPLUM YAYINEVİ İKİ YENİ KİTABINI SUNAR
FİLİPİNLER GERİLLA SAVAŞI
Ünlü yazar WILLIAM J. POMEROY'un bu son derece önemli kitabını heyecanla okuyacak, Amerikan emperyalizminin ve onun yarattığı Filipin demokrasisinin içyüzünü öğreneceksiniz. Türkçesi: İnci Giritlioğlu. 10 lira.
KABA KUVVET FELSEFESİ
Genç bilim adamımız Dr. ÇETİN YETKİN, bu çok aktüel konuyu herkesin anhyabileceği bir şekilde sunuyor. İlgile okunacak bir araştırma. 750 kuruş.
Genel dağıtım:
TOPLUM YAYINEVİ, P.K. 176 - ANKARA

(FORUM : 7)

Dünyadan haberler

«İşçi sınıfının önderliği» adlı bir parti tartışma konusuna ilişkin olarak, Fransa'da, bir «Birleşik Parti», bu alanda absülden ilkelere kadar ayrıntıların önemli olmalarına değinen bir yazı yayımlandı. Bu yazıda, teknik elemanların, öğretimin, bugün eylem vermektedir. Kavramı genişletmesi yeni bir kavramı doğrudan doğruya teknolojik gelişme için ön-plân yapmaktadır. Çok memlekette, (düşünce ve eylem) yöntemlerdir. Su halde, «klasik» işçi sınıfının seviyeye değeri, «özdeşlik» kavramı, yöneticileri ile Garaudy'nin görevden düşürülmesi, bir yankı yaratır ve İtalyan Komünistleri, Garaudy'nin nitelendirmesidir. «İtalyan» gazetesi, yayınlanmasını, «İtalyan» partisinin yaptığı biçiminde

ler Yugoslavya'ya Gençler arasında teorisi, genellikle «İtalyan» gazetesi, Garaudy'nin kitabından geniş

sine göre 1970 iktisadi planı, yanlışları düzeltmekle yükümlüdür. «İtalyan» gazetesi, maden endüstrisinin 1968'de kaldığını, büyük kentlerde yiyecek zorluğu ortaya çıktığını yazmaktadır. Sorumlu Sovyetlerin eleştirilerine göre, endüstri ve ta-

rimda beliren bu ağır durum, örgütsel kusurlarla olduğu kadar, ekonominin yeni gereklerinin kavranmamış olmasıyla da ilgilidir. «Pravda» gazetesi bu düşünceleri şöyle özetliyor: «Öyle bir aşamaya varmış bulunuyoruz ki, eski biçimde çalışmaya imkan kalmamıştır, yeni yöntem ve çözümler gerekmektedir.» Resmi organın, üzerinde en çok durduğu noktalar, bakanlıkların bürokratça davranmaları, iş kurumlarına güven göstermemeleri, bütün yetkileri tekellerinde tutmaları gibi örgütsel sorunlardır. Böylece «Pravda» gazetesinin yorumu, Sovyet sorunlarını inceleyen birçok sosyalist yazarın vardıkları sonuçları doğrulamaktadır. Yalnız üretim birimlerinin değil, emekçilerin teker teker, ekonomik ve politik kararlara katılmaları, düşünce ve söz hakkına malik olmaları sözkonusudur. Demokratik merkezîyetçilikle, merkez plânlama ile bu yeni tutum nasıl bağdaştırılır? Partinin rolü, emekçilere merkezin verdiği kararları onaylatmak mı sadece, yoksa partisiz emekçilerin önerilerini, merkeze, devlete duyurmak, böylece sorumluluklara bilinçle katılmalarını sağlamak mı? Şimdilik yalnız ekonomi alanında yapılan eleştiriler, er-geç, politik örgütlemeye emekçilerin ilişkilerini de kapsıyacaktır. Sovyetler Birliği'nde görülen bu yeni gelişme, kuşkusuz, bir iç sorun olmakla beraber, dış siyasette de olumlu etkilere yol açabilir.

● Bir süredir Çin'e çatmayan Sovyet basını, yeniden ağır suçlamalara geçmek zorunluğunu duymuştur. Tass Ajansına göre: «Maocu propaganda Çin'de bir harp havası estirmektedir. Pekin propagandası, bön uydurmalarını birkaç yıldan beri sürdürmektedir.»

● Pravda gazetesi, Garaudy'ye çatarak, kendisini Sovyetler Birliği'ne iftira etmekle suçlamaktadır. Pravda, bu arada şunları yazmaktadır: «Garaudy öyle bir izlenim vermek istiyor ki, sosyalizmi kuran ülkeler, kabul edilebilir veya reddedilebilir, başka başka «modeller» öngörebilirler. Bu, oportünist bir 'tez'dir; ister sağdan, ister soldan gelsin.» Bu görüş, bilindiği gibi, yeni değildir. Genellikle Sovyetler Birliği'ndeki yorumcular, Togliatti'nin, ölümünden az önce savunduğu «çok-merkezîyetçilik» (polycentrisme) ilkesine, yani ülkelerin, marksizmin temel ilkeleri çerçevesi içinde, çeşitli sosyalizm modelleri yaratmalarına karşı daima çok «soğuk» davranmışlardır. Oysa ki, beğenilse de beğenilmesede, çok-merkezîyetçilik, yani her ülkenin kendi sosyalist modelini yoğurması, artık bir oldu-bittir. Bunu durduracak, ancak silah kuvvetidir. Çekoslovakya'da bu mümkün olmuştur, ama Çin'de, Arnavutluk'ta, ya da Yugoslavya'da değil. Üstelik, dünya yük!

● Kanlı bir sağcı cuntanın işkenceleri ve Amerikan emperyalizminin diktası altında bulunan Brezilya'da silaha sarılmak zorunda kalan devrimciler, hem çok önemli başarılar, hem de geçici yenilgilere uğruyorlar. Che Guevara'nın «ocak» köy gerilla yönetimine karşın, şehir gerillasını (köy üsleri ile birlikte) öngören lider Marighela, tuzağa düşürülerek öldürülmüş, fakat örgütü şehir ve köylerde yayılmaya devam etmiştir. Che'nin görüşüne göre şehir gerillası, ancak köy gerillasına destek olmakla yükümlüdür. Marighela'ya göre ise şehir ve köylerde gerilla, denk önemdedir ve gerillanın ilk darbeleri şehirlerde kendini göstermelidir. (Amerikan sefirinin kaçırılması, tutsakların hapisten ve yurttan çıkarılmaları, radyo istasyonlarından devrimci bildirilerin zorla okutulması vb.)... Marighela, vurularak ölmeden önce, köylerde de örgütler kurmuş, eylemini başlatmıştır. Che'nin ve Marighela'nın ölümleri, Güney Amerika'da devrimcilerin çalışmalarında ve yöntemlerinde yeni gelişmeler getirecektir, ama, anti-emperyalist savaş hazlanacaktır.

● Bürokratların Sovyet bütçesine yüklediği ağır ödemeleri hafifletmek ve üretimden ayrılmış kişi sayısını azaltmak için Sovyet hükümeti, yalnız Moskova şehrinde, 60.000 memuru işten çıkarmıştır. Bu tedbir ilginç ve olumlu olarak nitelendiren Sovyet işleri uzmanları, bürokratik savaşın sürüp sürmeyeceğini, politik alanda uygulanıp uygulanmayacağını anlamak için, 1970 yılının getireceği gelişmeleri beklemek gerektiğini yazmaktadırlar.

Yayla
üstün kalite makarnadır

TÜSTAY

İRMİK VE MAKARNA FABRİKALARI
TEL: ANKARA 129645

Gen. B. 1970

(FORUM : 3)

ilk sosyalist şairimiz :

RASİM HAŞMET**1**

Rasim Haşmet ilk sosyalist şairimizdir. Ama ne adını edebiyat tarihlerinde bulabilirsiniz, ne de şiirlerini antolojilerde görebilirsiniz. O kadar ki, hemen hemen her şiir yazanı kitabına alan İbnülemin Mahmut Kemal bile «Son Asır Türk Şairleri»nde ona yer vermemiştir.

Oysa, Rasim Haşmet yalnızca ilk sosyalist şairlerimizden değil, ilk sosyalist gazetecilerimizdendir de. 1908'de İzmir'de Mehmet Necdet'in çıkardığı söylenen (?) İrgat gazetesi bir yana bırakılırsa, 1909'da Amele gazetesini yöneten Rasim Haşmet ilk sosyalist gazetecimiz sayılabilir. Öyleyse, adına basın tarihlerinde de, ansiklopedilerinde de rastlanmaz.

Bundan ötürü de çok az kimse tanımır onu. Nitekim ben de varlığımı geçen yıl A. Cerrahoğlu'nun bir kitabından öğrendim. Kişiliğini, eserlerini merak ettim. Araştırdım, sağa sola başvurdum, fakat yeterince aydınlanamadım. Ancak, «Tarihçesi Ve Örnekleriyle Toplumcu Şiirimiz» üstüne yaptığım inceleme sırasında bazı yeni bilgiler edindim. Gerçi bu bilgiler de yetersiz. Ama, öncekilere eklenince, Rasim Haşmet'in kişiliğini biraz daha gün ışığına çıkarıyor. Onun için, bu bilgileri -ilerde tamamlanması dileğiyle- yayınlamağı yararlı gördüm.

2

Bölük pörçük de olsa bazı yayınlardan ve sayın Abidin Nesimi ile şairin kızkardeşi Kaya Tanca'dan öğrendiğime göre, Rasim Haşmet'in hayatı şöyle :

Rasim Haşmet, genç yaşta ölen ressam Haşmet Akal'ın babasıdır. 1888 (?) yılında Selânik'te doğdu. Annesi Zekiye Hanımdı. Babası Haşmet Beydi, ticaretle uğraşıyordu.

Rasim Haşmet önceleri cılız, hastalıklı bir çocukmuş. Okula gidemiyormuş. Bu yüzden ilk öğrenimini evde yapmış. Sonraları iyileşerek ortaokula devam etmiş. Selânik'teki Fransız Mektebi'ni bitirmiş. İstanbul'a gelerek Hukuk'ta öğrenimini tamamlamış. Bir süre İzmir'de öğretmenlik yapmış.

Rasim Haşmet yazmağı öğrenci iken başlar. İlkın, Bulgar asıllı Vlahof Efendi'nin açtığı sosyalist klübe üye olur. Ardından, 1909'da Benaroya'nın Selânik'te kurduğı Sosyalist İşçi Federasyonu'na, o günkü deyimle «Sosyalist Amele Heyet-i Müttehidesi»ne katılır. Federasyon dört dilde (Bulgarca, Rumca, Yahudice, Türkçe) bir haftalık yayın organı çıkarır. Organın Türkçe

nüshasının, yani Amele gazetesinin yazı işlerini Rasim Haşmet yönetir. (Gazete ancak dört sayı çıkabilir.) Ondan sonra Yeni Asır gazetesi ile Bağçe, Genç Kalemler, ve Yeni Felsefe dergilerinde yazılar, şiirler yayımlar (1909-1913). Bir yandan istibdada karşı çıkarken, bir yandan da sosyalizmden ve sosyalistlerden söz açan yazılar kaleme alır. Bunlardan, «Mezahib-i İctimaiye» başlığı altında 1911'de Yeni Felsefe Mecmuası'nda (sayı 10-14) tefrika edilen incelemesi dikkate değer. Ayrıca, bu arada, sosyalist anlayışla yazılmış şiirler de yayımlamaktan geri durmaz.

Rasim Haşmet, Balkan Savaşı sırasında Selânik'tedir. Yunanlıların orasını işgali üzerine 1913'te İstanbul'a kaçmak zorunda kahr. Eşref, Musavver Eşref, Zekâ, Tenkit, Hâle, Rebap gibi dergilerde yazıları, şiirleri basılır. 1915'te Konya'da Mektebi Sultani'de felsefe öğretmenliğine atanır. İki yıl sonra İstanbul'a gelir. Gelenbevi Lisesinde öğretmenlik görevini sürdürür. 1919'da 31 yaşında Bakırköy'de veremden ölür.

3

Rasim Haşmet, Bezmi Nusret'in açıkladığına göre, «tab'an gayet velîd idi. Çok ve kolay yazardı.» (1) Fakat yazılarını kitap halinde toplamamıştır. Gerçi kızkardeşi Kaya Hanım bir eseri olduğunu sanıyorsa da, bütün aramalarıma karşın, bulamadım.

Rasim Haşmet'in şiirleri pek güçlü sayılamaz. Üstelik sosyalist eğilim taşıyanları da azdır. Belki başkaları da vardır, ama ben yalnızca iki şiirini görebildim: «Sosyalizm Arkasında» (2) ve «Kardeşlik» (3).

Şiirlerden birincisi Saint Simon'a adanmıştır. Biçimce yer yer Tevfik Fikret'i andırmakla birlikte, özce ondan ayrıdır. Şiirde kapitalistlerin rahat yaşayışıyla emekçilerin çileli yaşayışı karşılaştırılır. Sınıflar arasındaki eşitsizliğe parmak basılarak toplumsal adaletin gerekliliği ortaya konur. İkinci şiir ise — adından da anlaşılacağı gibi — insanlar, sınıflar, milletler arasında barış ve kardeşliğin kurulması özlemini dile getirir. Savaşı, ırkçılığı, zorbalığı yerer.

Rasim Haşmet'in şiirleri estetik yönden zayıf da olsalar, içerik yönünden güçlüdürler. Ayrıca, Sosyalist edebiyatımızın ilk örnekleri olmaları ve çağlarına göre sade bir dille yazılmaları dolayısıyla önemleri büyüktür.

(1) Bezmi Nusret Kaygusuz. Bir Roman Gibi, 1955, S. 40

(2) Bağçe Dergisi, 1325, sayı 9

(3) Bağçe, 1325, Sayı 11

Sosyalizm Arkasında

— Saint Simon'a —

«Madenin ortası
Yahut üç bin kâr
Ne olur? Sen ve ben
Ölüverdik mi hep
Şezlonga yayılmış
Zengin; bunu vicdan
Bir yanda düşen fakir
Biçâre beşer! Ağlaşıyor
«Kanun - ı müsavata»

Memnûn u musahhar, süte
Yalnız büyüyen bütçesinin hü
Zengin o servetle, saadele mü
Pür zevk ü şetaret
Hep eğleniyor, hep yaşıyor, hep
Mes'ud oluyorken

Bir savt-ı semavi-yi beşer, savt-ı faz
— Lâkin bu hazâinde onun elem-i fak
Destinde - diyor kudretin hikmet ü ruh
Bir hiç, o kadar sendeki kıymet ü asâlet

Fakrın ve fakirin bu hezain-i mütehakkim
Şevkinle, sürûrunla onun kendi elinde
Bir cüz'ü atalet sen bu çamurdan gibisin
Yükselmeye yüksekliğe saik mi hayalin?
Yükselme fakat, sonra yine hâke düşersin!

Binlerce asır aynı mezâlimle yaşarken,
Her şâhika-i zahmı bu kollarla açarken,
Her serveti bunlar sana takdim ediyorken
Hâlâ ne diyorsun! «Ölüyormuş, ne olurmuş!»
Gaddâra ne kadar nefesine hattâ kurulumuş!
Lâkin senin ismin, o büyük şöhrat ü miras
Zâlim babanın gadr ü tahakküm eseriyle,
Sen rahat ü şevkinle saraylarda gezerken;
Gülşenlere, ezhâra temellükle gülerken,
Hânende, mağazanda küçük yavrularıyla
Yüzlerce fakir âh ediyor; kız, ana, hâsir
Hep ağlaşıyor, inleliyor, hasta vü fâtir.

Biçâre beşer! İşte terakki vü hukûkun!
Sâyin sana bir parça medâr olmasa heyhât
Fevkinde uçan kartala mahkûm, müteessir
Elbette perişan olacaksın ve ölürkün
Sen külbende kalmış müteverrim oluyorken
Zengin, balolar seyredecek sarfile altın.
Altın ki senin nimet-i asli-yi hayâtın
Altın ki bu zicretine mat'un-ı maişet
Girdâb-ı mesâide gülen vech-i teselli!

Nefret! Ebedî âlem-i pür gayz ü kibâre
Nefret!
Geliniz yaraya, mecrûha bakanlar!
Himmât, geliniz hep ezilenlerle koşanlar!
Nefret! şu büyük güle, şu ahırsa, şu hükme,
Zenginlere, zenginliğe...

Yok sen bana gülme!
Kardeşliği, insanlığı duymuşsan eğer sen
Bir lâhza düşün, ekseri servetleri nereden,
Nerden çıkarırlar?
Kanunu, rivâyâtı yalan hep, karışiktır
Her millet ü kavmin; buna şahitse, açıktır:
Çektiklerimiz hep...

Nefret, yine nefret, yine nefret beşeriyat!
Kanûnuna, ahkâmına, eshâb-ı yesârın!
Mahvolmalı, kahrolmalı, zehrolmalı elbet
Agrâzi, deniyâtı şu esnâf-ı kibârın!

Her fikr-i müzehheb
Her nâle-i mazlûma terafuk eden alçak
Alçak ve sefil sayha-yı servet yetişir, bak,
Günden güne insan daha mazlûm, daha âciz,
Günden güne evlâd-ı beşer giriyeye bihis,
Günden güne zulmet ü sefâlet... Yetişir! Ah
Doğ, gel bize artık ebedî nûr-ı musaffâ!...

● «İşçi sınıfının önderliği» sorunu, Fransa'da, bir süreden beri tartışma konusu olmaktadır. «Birleşik Sosyalist Partisi», bu alanda alışlagelen ilkelerin dışında birtakım ayrıntılar ileri sürdüğü gibi, 19. Kongresini hazırlamakta olan Fransız Komünist Partisinde de üyeler arasında belirli bir ölçüde görüş ayrılıkları izlenmektedir. Garaudy'den başka, sayısı önemli olmasa bile, düşünce nitelikleri ile ilginç sorunlara değinen parti üyeleri eksik değil. Konu şu: Bilinçli teknik elemanlar (mühendis vb.), memurlar, ücretliler, öğretim üyeleri, sınıf kökenleri ne olursa olsun, bugün eylem ve düşüncede, işçi sınıfının saflarında yer almaktadır. Şu halde, «klâsik» işçi sınıfı ve emekçi kavramı genişlemiş, «önderliğe» katılabilecek emekçi kitlesi yeni bir seviyeye erişmiş bulunuyor. Doğrudan doğruya artırıcı üreticisi olmak konusunda, (teknolojik gelişme yüzünden), örneğin mühendislerin rolü artık ön-plânda değil mi? Tartışma açıktır ve birçok memlekette, varılacak sonuçlara göre sosyalistlerin (düşünce ve örgüt farkları içinde) siyasi tutumları ilginç yöntem ayrıntıları, hattâ çelişmeleri gösterecektir.

● Fransız Komünist Partisinin yöneticileri ile Garaudy arasında başgösteren ve Garaudy'nin görevden ayrılmasına kadar varan - önemli görüş ayrılığı, bir çok memleketin sol çevrelerinde geniş yankılar yaratmıştır. İtalya'da genellikle sol çevreler ve İtalyan Komünist Partisinin organı «Unita» gazetesi, Garaudy'nin düşüncelerini «çok ilginç» olarak nitelendirmektedir. Ayrıca «Paese Sera» gazetesi, «Humanité» gazetesinin Garaudy'nin bir savunma mektubunu yayınlamasını, Garaudy'nin görüşlerini paylaşan Fransız partisinin kimi üyelerinin isteklerine karşılık verdiği biçiminde yorumlamaktadır.

● Garaudy'nin ortaya attığı görüşler Yugoslavya'da birçok tartışmaya yol açmaktadır. Gençler arasında, Garaudy'nin «Yeni Tarihi Blok» teorisi, genellikle olumlu karşılanmıştır. «Politika» gazetesi, Garaudy'nin «Sosyalizmin Büyük Dönemeci» kitabından geniş parçalar yayınlamıştır.

● «Pravda» gazetesine göre 1970 iktisadi plânı, önemli aksaklık ve yanlışları düzeltmekle yükümlüdür. Sovyet resmî gazetesi, maden endüstrisinin 1968 ve 1969'da geri kaldığını, büyük kentlerde yiyecek zorluklarının ortaya çıktığını yazmaktadır. Sorumlu Sovyet şahsiyetlerinin eleştirilerine göre, endüstri ve ta-

rimda beliren bu ağır durum, örgütsel kusurlarla olduğu kadar, ekonominin yeni gereklerinin kavranmamış olmasıyla da ilgilidir. «Pravda» gazetesi bu düşünceleri şöyle özetliyor: «Öyle bir aşamaya varmış bulunuyoruz ki, eski biçimde çalışmaya imkân kalmamıştır, yeni yöntem ve çözümler gerekmektedir.» Resmî organın, üzerinde en çok durduğu noktalar, bakanlıkların bürokratça davranmaları, iş kurumlarına güven göstermemeleri, bütün yetkileri tekellerinde tutmaları gibi örgütsel sorunlardır. Böylece «Pravda» gazetesinin yorumu, Sovyet sorunlarını inceleyen birçok sosyalist yazarın vardıkları sonuçları doğrulamaktadır. Yalnız üretim birimlerinin değil, emekçilerin teker teker, ekonomik ve politik kararlara katılmaları, düşünce ve söz hakkına malik olmaları sözkonusudur. Demokratik merkeziyetçilikle, merkez plânlama ile bu yeni tutum nasıl bağdaştırılır? Partinin rolü, emekçilere merkezin verdiği kararları onaylatmak mı sadece, yoksa partili-partisiz emekçilerin önerilerini, merkeze, devlete duyurmak, böylece sorumluluklara bilinçle katılmalarını sağlamak mı? Şimdilik yalnız ekonomi alanında yapılan eleştiriler, er-geç, politik örgüt emekçilerin ilişkilerini de kapsıyacaktır. Sovyetler Birliği'nde görülen bu yeni gelişme, kuşkusuz, bir iç sorun olmakla beraber, dış siyasette de olumlu etkilere yol açabilir.

● Bir süredir Çin'e çatmayan Sovyet basını, yeneden ağır suçlamalara geçmek zorunluğunu duymuştur. Tass Ajansına göre: «Maocu propaganda Çin'de bir harp havası estirmektedir. Pekin propagandası, bön uydurmalarını birkaç yıldan beri sürdürmektedir.»

● Pravda gazetesi, Garaudy'ye çatarak, kendisini Sovyetler Birliği'ne iftira etmekle suçlamaktadır. Pravda, bu arada şunları yazmaktadır: «Garaudy öyle bir izlenim vermek istiyor ki, sosyalizmi kuran ülkeler, kabul edilebilir veya reddedilebilir, başka başka «modeller» öngörebilirler. Bu, oportünist bir 'tez'dir; ister sağdan, ister soldan gelsin.» Bu görüş, bilindiği gibi, yeni değildir. Genellikle Sovyetler Birliği'ndeki yorumcular, Togliatti'nin, ölümünden az önce savunduğu «çok-merkeziyetçilik» (polycentrisme) ilkesine, yani ülkelerin, marksizmin temel ilkeleri çerçevesi içinde, çeşitli sosyalizm modelleri yaratmalarına karşı daima çok «soğuk» davranmışlardır. Oysa ki, beğenilse de beğenilmesede, çok-merkeziyetçilik, yani her ülkenin kendi sosyalist modelini yoğurması, artık bir oldu-bittir. Bunu durduracak, ancak silah kuvvetidir. Çekoslovakya'da bu mümkün olmuştur, ama Çin'de, Arnavutluk'ta, ya da Yugoslavya'da değil. Üstelik, dünya büyük!

● Kanlı bir sağcı cuntanın işkenceleri ve Amerikan emperyalizminin diktası altında bulunan Brezilya'da silaha sarılmak zorunda kalan devrimciler, hem çok önemli başarılarla, hem de geçici yenilgilere uğruyorlar. Che Guevara'nın «ocak» köy gerilla yönetimine karşın, şehir gerillasını (köy üsleri ile birlikte) öngören lider Marighela, tuzağa düşürülerek öldürülmüş, fakat örgütü şehir ve köylerde yayılmaya devam etmiştir. Che'nin görüşüne göre şehir gerillası, ancak köy gerillasına destek olmakla yükümlüdür. Marighela'ya göre ise şehir ve köylerde gerilla, denk önemdedir ve gerillanın ilk darbeleri şehirlerde kendini göstermelidir. (Amerikan sefirinin kaçırılması, tutsakların hapisten ve yurttan çıkarılmaları, radyo istasyonlarından devrimci bildirilerin zorla okutulması vb.)... Marighela, vuruşarak ölmeden önce, köylerde de örgütler kurmuş, eylemini başlatmıştır. Che'nin ve Marighela'nın ölümleri, Güney Amerika'da devrimcilerin çalışmalarında ve yöntemlerinde yeni gelişmeler getirecektir, ama, anti-emperyalist savaş hazlanacaktır.

● Bürokratların Sovyet bütçesine yüklediği ağır ödemeleri hafifletmek ve üretimden ayrılmış kişi sayısını azaltmak için Sovyet hükümeti, yalnız Moskova şehrinde, 60.000 memuru işten çıkarmıştır. Bu tedbiri ilginç ve olumlu olarak nitelendiren Sovyet işleri uzmanları, bürokratçılıkla savaşın sürüp sürmeyeceğini, politik alanda uygulanıp uygulanmayacağını anlamak için, 1970 yılının getireceği gelişmeleri beklemek gerektiğini yazmaktadırlar.

Yayıla
Üstün kalite makarnadır

İRMİK VE MAKARNA FABRİKALARI
TEL: ANKARA 127645

Gen. B. 1970

(FORUM : 3)

ilk sosyalist şairimiz :

RASİM HAŞMET**1**

Rasim Haşmet ilk sosyalist şairimizdir. Ama ne adını edebiyat tarihlerinde bulabilirsiniz, ne de şiirlerini antolojilerde görebilirsiniz. O kadar ki, hemen hemen her şiir yazan kitabına alan İbnülemin Mahmut Kemal bile «Son Asır Türk Şairleri»nde ona yer vermemiştir.

Oysa, Rasim Haşmet yalnızca ilk sosyalist şairlerimizden değil, ilk sosyalist gazetecilerimizdendir de. 1908'de İzmir'de Mehmet Necdet'in çıkardığı söylenen (?) İrgat gazetesi bir yana bırakılırsa, 1909'da Amele gazetesini yöneten Rasim Haşmet ilk sosyalist gazetecimiz sayılabilir. Öyleyken, adına basın tarihlerinde de, ansiklopedilerinde de rastlanmaz.

Bundan ötürü de çok az kimse tanır onu. Nitekim ben de varlığını geçen yıl A. Cerrahoğlu'nun bir kitabından öğrendim. Kişiliğini, eserlerini merak ettim. Araştırdım, sağa sola başvurduğum, fakat yeterince aydınlanamadım. Ancak, «Tarihçesi Ve Örnekleriyle Toplumcu Şiirimiz» üstüne yaptığım inceleme sırasında bazı yeni bilgiler edindim. Gerçi bu bilgiler de yetersiz. Ama, öncelikle eklenince, Rasim Haşmet'in kişiliğini biraz daha gün ışığına çıkarıyor. Onun için, bu bilgileri ileride tamamlanması dileğiyle yayınlamağı yararlı gördüm.

2

Bölük pörçük de olsa bazı yayınlardan ve sayın Abidin Nesimi ile şairin kızkardeşi Kaya Tanca'dan öğrendiğime göre, Rasim Haşmet'in hayatı şöyle :

Rasim Haşmet, genç yaşta ölen ressam Haşmet Akal'ın babasıdır. 1888 (?) yılında Selânik'te doğdu. Annesi Zekiye Hanımdı. Babası Haşmet Beydi, ticaretle uğraşıyordu.

Rasim Haşmet önceleri cılız, hastalıklı bir çocukmuş. Okula gidemiyormuş. Bu yüzden ilk öğrenimini evde yapmış. Sonraları iyileşerek ortaokula devam etmiş. Selânik'teki Fransız Mektebi'ni bitirmiş. İstanbul'a gelerek Hukuk'ta öğrenimini tamamlamış. Bir süre İzmir'de öğretmenlik yapmış.

Rasim Haşmet yazmağı öğrenci iken başlar. İlkın, Bulgar asıllı Vlahof Efendi'nin açtığı sosyalist klübe üye olur. Ardından, 1909'da Benaroya'nın Selânik'te kurduğı Sosyalist İşçi Federasyonu'na, o günkü deyimle «Sosyalist Amele Heyet-i Müttahidesi»ne katılır. Federasyon dört dilde (Bulgarca, Rumca, Yahudice, Türkçe) bir haftalık yayın organı çıkarır. Organın Türkçe

nüshasının, yani Amele gazetesinin yazı işlerini Rasim Haşmet yönetir. (Gazete ancak dört sayı çıkabilir.) Ondan sonra Yeni Asır gazetesi ile Bağçe, Genç Kalemler, ve Yeni Felsefe dergilerinde yazılar, şiirler yayımlar (1909-1913). Bir yandan istibdada karşı çıkarken, bir yandan da sosyalizmden ve sosyalistlerden söz açan yazılar kaleme alır. Bunlardan, «Mezahib-i İçtimaiye» başlığı altında 1911'de Yeni Felsefe Mecmuası'nda (sayı 10-14) tefrika edilen incelemesi dikkate değer. Ayrıca, bu arada, sosyalist anlayışla yazılmış şiirler de yayımlamaktan geri durmaz.

Rasim Haşmet, Balkan Savaşı sırasında Selânik'tedir. Yunanlıların orasını işgali üzerine 1913'te İstanbul'a kaçmak zorunda kalır. Eşref, Musaver Eşref, Zekâ, Tenkit, Hâle, Rebap gibi dergilerde yazıları, şiirleri basılır. 1915'te Konya'da Mektebi Sultani'de felsefe öğretmenliğine atanır. İki yıl sonra İstanbul'a gelir. Gelenbevi Lisesinde öğretmenlik görevini sürdürür. 1919'da 31 yaşında Bakırköy'de veremden ölür.

3

Rasim Haşmet, Bezmi Nusret'in açıkladığına göre, «tab'an gayet velîd idi. Çok ve kolay yazardı.» (1) Fakat yazılarını kitap halinde toplamamıştır. Gerçi kızkardeşi Kaya Hanım bir eseri olduğunu sanıyorsa da, bütün aramalarıma karşın, bulamadım.

Rasim Haşmet'in şiirleri pek güçlü sayılmaz. Üstelik sosyalist eğilim taşıyanları da azdır. Belki başkaları da vardır, ama ben yalnızca iki şiirini görebildim: «Sosyalizm Arkasında» (2) ve «Kardeşlik» (3).

Şiirlerden birincisi Saint Simon'a adanmıştır. Biçimce yer yer Tefrik Fikret'i andırmakla birlikte, özce ondan ayrıdır. Şiirde kapitalistlerin rahat yaşayışıyla emekçilerin çileli yaşayışı karşılaştırılır. Sınıflar arasındaki eşitsizliğe parmak basılarak toplumsal adaletin gerekliliği ortaya konur. İkinci şiir ise — adından da anlaşılacağı gibi — insanlar, sınıflar, milletler arasında barış ve kardeşliğin kurulması özlemini dile getirir. Savaşı, ırkçılığı, zorbalığı yerer.

Rasim Haşmet'in şiirleri estetik yönden zayıf da olsalar, içerik yönünden güçlüdürler. Ayrıca, Sosyalist edebiyatımızın ilk örnekleri olmaları ve çağlarına göre sade bir dille yazılmaları dolayısıyla önemleri büyüktür.

(1) Bezmi Nusret Kaygusuz. Bir Roman Gibi, 1955, S. 40

(2) Bağçe Dergisi, 1325, sayı 9

(3) Bağçe, 1325, Sayı 11

Sosyalizm Arkasında

— Saint Simon'a —

«Madenin ortasında bin beş yüz
Yahut üç bin kişi vefat etmiş!
Ne olur? Sen ve ben veya âlem
Ölüverdik mi hep, nedir müdhiş?»
Şezlonga yayılmış ve müdebedeb salonunda
Zengin; bunu vicdân ü lisâniyle diyorken,
Bir yanda düşen fakrile hep zevk ediyorken,
Biçâre beşer! Ağlaşıyor, ağlaşıyordun;
«Kanun - ı müsavâtı» mükedder arıyordun!

Memnûn u musahhar, mütehakkim, mütefahhir,
Yalnız büyüyen bütçesinin hükmüne tâbi...
Zengin o servetle, saadetle mübâhi;
Pür zevk ü şetaret
Hep eğleniyor, hep yaşıyor, hep gülüyorken,
Mes'ud oluyorken
Bir savt-ı semavi-yi beşer, savt-ı fazilet:
— Lâkin bu hazâinde onun elem-i fakrın
Destinde - diyor kudretin hikmet ü ruhu
Bir hiç, o kadar sendeki kıymet ü asâlet!

Fakrın ve fakirin bu hezain-i mütehakkim!
Şevkinle, sürûrunla onun kendi elinde
Bir cüz'ü atalet sen bu çamurdan gibisin
Yükselmeğe yüksekliğe saik mi hayalin?
Yükselme fakat, sonra yine hâke düşersin!

Binlerce asır aynı mezâlîmle yaşarken,
Her şâhika-i zahmı bu kollarla açarken,
Her serveti bunlar sana takdim ediyorken
Hâlâ ne diyorsun! «Ölüyormuş, ne olurmuş!»
Gaddâra ne kadar nefesine hattâ kurulurmuş!
Lâkin senin ismin, o büyük şöhret ü miras
Zâlim babanın gadr ü tahakküm eseriyle,
Sen rahat ü şevkinle saraylarda gezerken;
Gülşenlere, ezhâra temellükle gülerken,
Hânenide, mağazanda küçük yavrularıyla
Yüzlerce fakir âh ediyor; kız, ana, hâsir
Hep ağlaşıyor, inleliyor, hasta vü fâtir.

Biçâre beşer! İşte terakki vü hukûkun!
Sâyin sana bir parça medâr olmasa heyhât
Fevkinde uçan kartala mahkûm, müteessir
Elbette perişan olacaksın ve ölüirken
Sen külbende kalmış müteverrim oluyorken
Zengin, balolar seyredecek sarfile altın.
Altın ki senin nimet-i asli-yi hayâtın
Altın ki bu zicretine mat'un-ı maişet
Girdâb-ı mesâide gülen vech-i teselli!

Nefret! Ebedî âlem-i pür gayz ü kibâre
Nefret!
Geliniz yaraya, mecrûha bakanlar!
Himmat, geliniz hep ezilenlerle koşanlar!
Nefret! şu büyük güle, şu ahrasa, şu hükme,
Zenginlere, zenginliğe...

Yok sen bana gülme!
Kardeşliği, insanlığı duymuşsan eğer sen
Bir lâhza düşün, ekseri servetleri nerden,
Nerden çıkarırlar?
Kanunu, rivâyâtı yalan hep, karışiktır
Her millet ü kavmin; buna şahitse, açıktır:
Çektiklerimiz hep...

Nefret, yine nefret, yine nefret beşeriyat!
Kanûnuna, ahkâmına, eshâb-ı yesârın!
Mahvolmalı, kahrolmalı, zehrolmalı elbet
Agrâzı, deniyâtı şu esnâf-ı kibârın!
Her fikr-i müzehheb

Her nâle-i mazlûma tarafuk eden alçak
Alçak ve sefil sayha-yı servet yetişir, bak,
Günden güne insan daha mazlûm, daha âciz,
Günden güne evlâd-ı beşer giryeye bihis,
Günden güne zulmet ü sefâlet... Yetişir! Ah
Doğ, gel bize artık ebedî nûr-ı musaffâ!...

« PİRAMİDİN TABANI » (x)

sabahattin eyuboğlu

Piramid biçimlerin en oturaklısı, en kolay kurulup en zor bozulması, yan yatarmakla bile yuvarlanmak, yürümek bilmeyeni, zamana, dış etkilere en dayanıklı olanıdır. Olduğu gibi kalmasını istediğimiz bir anıtın piramidimsi olması doğanın ve aklın kanunlarına uygundur. Ama değişmesini istediğimiz bir toplumun düzeni piramid biçimindeyse, doğanın ve aklın ilk buyruğu bu biçimi değiştirmek olacaktır. Bu biçimin en büyük özelliği tabanının genişliği ve dört bir yanına dağılan ağırlık altında yere yapışıklığıdır. Bu yüzden biçimlerin en çok statik, en az dinamik olanı denebilir ona. Öyleyse tabansız, ya da yere yapışmaz, yürür tabanlı bir biçim aramak gerekir toplum yapısı için. Hangi biçim olabilir bu, geometrinin bütün biçimleri arasında? Silindir, evet, dönen ve yürüyen tabanlı dinamik silindir...

Nerdeyse kırk yıl önce, Cumhuriyetimizin bugün artık unutulmaya başlayan yoksulluk yıllarında, bir öğretmen okulu öğrencisi böylesi devrimsel biçimler ya da biçimsel devrimler yoğuruyormuş kafasında. Sonradan somut olarak görmüş piramidi ve kırkbin köylü kapsayan tabanını. Bu tabanı, yüzyıllar

dır taşıdığı ağırlıktan kurtarmak için kurulmuştu Türkiye Cumhuriyeti. Mustafa Kemal bu tabanı kimıldatmak için girişmişti üst-yapı devrimlerine ve şöyle anlatmıştı piramidin tabanını ve özlediği yeni toplum biçimini:

«Türkiyenin sahibi ve efendisi kimdir? Bunun cevabını derhal birlikte verelim: Türkiyenin hakiki sahibi ve efendisi, hakiki üretici olan köylüdür. O halde, herkesten daha çok refah, saadet ve servete hak kazanan ve lâyık olan köylüdür. Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin iktisat siyaseti bu temel gayeyi gerçekleştirilmeye yönelmiştir.

Efendiler! Diyebilirim ki, bugünkü felâket ve sefaletin biricik sebebi bu hakikatın gafili bulunmuş olmamızdır. Gerçekten, yediyüz yıldanberi dünyanın dört bucağına sevk ederek kanlarımızı aktığımız, kemiklerini topraklarında bıraktığımız ve yediyüz yıldan beri emeklerini ellerinden alıp israf eylediğimiz ve buna karşılık daima tahkir ve tezlil ile mukabele ettiğimiz ve bunca fedakârlık ve ihsanlarına karşı nankörlük, küstahlık

cebbarlıkla uşak menzilesine indirmek istediğimiz bu asil sahibin huzurunda bugün utanç ve saygıyla hakiki yerimizi alalım.»

(1 Mart 1922)

Bu bir sosyal devrime çağrıydı elbet, ama Mustafa Kemal bir sınıf adına dikta yolu tutmadı, tutamazdı. Sınıfsız bir toplum özlemiyle yeni bir devlet, millet ve anayurt kurmaktı işi. Sosyal yapıya yeni biçimini gittikçe uyanacak taban verecekti; bu uyanışı engelleyen üst yapı kurumlarını toptan değiştirebilecekti. Sözde bilimsel kimi sosyalistlerin biçimsel diye hor gördüğü dil, tarih, yazı, din, yasa, töre, kılık, eğitim, öğretim, yönetim reformlarının her biri sınıf ayrıcalıklarına karşı ve sosyal devrimden yana atılımlardır. Atatürk tabandan gelecek devrime, tepeden inme ışıklar ve tutamaklar getirmiştir. Bir başka türlü söylersek, Atatürk sosyal devrimin öncüsü olmaktan çok yardımcı olmak istiyordu. Taban bilinçlenerek tabanlıktan kendi istemiyeli çıkmalıydı. Yoksa piramidi yerinden oynatmaya hiç bir kadronun gücü yetmez, boşuna kan dökmekle kalırdı.

İşte Köy Enstitüleri, Atatürk'ün tabanı bilinçlendirme çabalarının en verimlilerinden biri olarak ve türlü nedenlerden gecikerek ölümünden hemen sonra yurt ölçüsünde gelişmeye başlamıştı. Piramidi silindire çevirip yürütmeyi tasarlayan gencin yeri elbet Köy Enstitüleri olacaktı; öyle de oldu. Ben kendisini Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsünde müdürüm olarak tanıdığım zaman Hürrem Arman bu büyük eğitim seferberliğine çoktan katılmış, tabanın Karadeniz kıyısında Beşikdüzü Köy Enstitüsünü kurmuştu. Tonguç Babanın en güvendiği müdürlerden biriydi. Bir kaç yıl içinde köylü öğrencilerinin emeğiyle bir balık işletmesini kendi kendine yürüyecek hale getirmişti. O işletme daha birçokları gibi işletilmez olalı yirmi yıl geçti gitti. Ama Hürrem Arman'ın yeni çıkan «Piramidin Tabanı» adlı kitabında bir daha yaşıyoruz o coşkun günleri.

Bu kitap, ikinci yarısı da çıkınca, Köy Enstitülerinin ne olup ne olmadıklarını anlatmakla kalmayacak, sosyal devrim için taban eğitiminin ne ölçüde önemli ve ne cömertçe verimli olduğunu gösterecektir. Ayrıca sağdan ve

ne yazık ki soldan Köy Enstitülerini bir utopya sayanlar bu kitaptan, alabilirlerse, yaman bir gerçekçilik dersi alacaklardır.

Ergeç uyanacak tabanın silip süpüreceği sağcıların Köy Enstitüleri üstüne söyledikleri abuk sabuk sözlerle ilgilenmesek de olur. Ama insanlığın geleceğine çevrik olan solcuların Köy Enstitüleri üstüne söyledikleri kalburdan geçirilmeli ve abuk sabuk konuşmaları karşılıksız kalmamalıdır. Kimi solculara göre sosyal devrimi olmayan Atatürk ve İnönü'nün yönettiği Türkiyede kurulmuş olan Köy Enstitüleri ancak faşist olabilecekleri için hiç kurulmamalıydılar. Bunlara, Hürrem Arman'ın kitabından kanıtlar çıkarılarak verilecek karşılık şudur: Toptan aldanmanız bir yana Köy Enstitüleri faşist eğilimli gençleri bile sosyal devrimciliğe çevirmiş oldukları gibi, Köy Enstitülerini yıkan yöneticilerin de faşist eğilimli olduklarıdır. Kimi solcularımıza göre de Köy Enstitüleri her ne kadar sosyal devrime çevrik değerli kurumlarsa da, vakitsiz ve boşuna kurulmuşlardır. Önce sosyal devrim yapıp sonra bu yola engelsizce girilmeliydi. Bunlara verilecek karşılık da, yine Hürrem Arman'ın kitabına dayanarak şu olabilir: Türkiyede tabandan gelmeyen bir sosyal devrim dayanak bulamaz; tabandan gelmeyenlerin yapacakları sosyal devrim boşuna kan dökmekle kalır; birikim sağlayacak her kurum bir gün yaşayacak da olsa kurulmalı, birikimsiz ve bilinçsiz sosyal devrimlerden yalnız sağcıların yararlanacağı düşünülmelidir. Kimi solcularımıza göreyse sosyal devrim köyden değil şehir işçilerinden çıkacağı için Köy Enstitüleri ha olmuş ha olmamış. Bunlara verilecek karşılık da şudur: Türkiye şehirlerinde işçilerin büyük çoğunluğu köyden gelmedir ve daha tam bilince de ulaşmamıştır. Bu durum, işçi yoğunluğunun ve örgütlenme hareketinin büyük ölçüde arttığı zaman de işe geçene göre, devrimci çabanın her olanaktan yararlanıp köye yönelmesi gerekti.

Köy Enstitülerini boşuna harcanmış bir çaba sayanlar, gerçeklerimize çok uzaktan, çok yukardan bakanlardır.

(+) Hürrem Arman: Piramidin Tabanı, Köy Enstitüleri ve Tonguç, Ankara 1969.

METİN ELOĞLU BALABAN'A SORUYOR :

1 Sanatsal serüveninizi, resim'i tutturduğunuzun eşiklerini, gelişiminizdeki ana öğeleri aşağı-yukarı biliyoruz. Ama, DAM'dan çıktıktan öte, hele hele «Şair Baba»yı yitiriverince bir şaşalamanız olmadı; giderek, kişiliğinizi daha somutça yansıtan tadılmadık yapıtlar kodunuz ortaya.

2 Şu sorumuzu nasıl yanıtlarsınız: Belli bir «akademik» öğrenimden geçmeden, Batı'yı yerinde görüp tatmadan, resimle ilgili bir çevrenin epey uzığında nasılına sürdürüyorsunuz uğraşınızdaki bu başarıyı?

3 Bir ara sizi pırpırlayıp, diyelim Meksika'ya göndermek için yeltenenler oldu. Bu olumlu ilginin suyu düştü nedenleri bizlerce giz olarak kaldı hep..

4 Özbeöz yörenizin biçimsel öyküleri köken tutumunuz. Bu, elbette tükenir kaynaklardan değil. Ne ki, özellikle son yıllarda nakışmsı bir yöneme yöneldiğiniz de yadsınmaz. Bu tutumunuzu azıcık soyuta kayma olarak niteliyebilir miyiz? Ya da, «figür» den kopma gibisine bir özeniniz var mı? Nuri İyem, non-figüratif'i alabildiğine savunduğu dönemlerde: «Ben hep Kasımpaşa'lılığı yansıtırım» demişti de...

5 Bir de yazar yönünüz var. Üç betiğiniz yayımlandı. Bu alanda da hazırladığımız yeni belge-yapıtlarınız var mı? Öte tasarımlarınız?

6 Şunca yıllık, karmaşık sanat yaşamımızda en unutmduğumuz bir anı?

BALABAN'IN GEVABI GELECEK SAYIDA

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetlidir

(FORUM : 4)

sosyalist yayıncılık üzerine

ergin eroğlu

27 Mayıs Anayasasının sağladığı özgürlük ortamı çerçevesinde, yayın hayatımızın şimdiye kadar görülmemiş bir canlılık kazandığına şüphe yok. Tarihimizde ilk kez, meselelerin alışlagelmiş kalıplardan sıyrılarak, gelecek için büyük ümitler vâdeden bir tartışma düzeyine ulaştığını görmekteyiz. Şüphesiz, düşünce özgürlüğünün karşısındaki engellerin tamamen giderildiği iddiasında değiliz. Ne var ki, temel yasa hükmü haline getirilmiş ilkelere dayanarak, yurdumuzun gerçeklerini dile getirebilme imkânlarının gitgide ağırlık kazanmakta olduğu da su götürmez. İlk kez bu anayasanın teminatı altında, sosyalist düşüncenin siyasi partiler plânında temsil edilebilmesi ve temel kaynaklarla ilgili kitap çevirilerinin, çeşitli yayınların -sınırlı da olsa- yapılabilmesi az şey değildir. Sosyalist dünya görüşünün, bu şartlar içindeki meşruiyet mücadelesinde kaydettiği ilerleme, tarihimizin hiç bir dönemi ile karşılaştırılmayacak oranda, 1960 sonrasının sosyal gelişme çizgisinde yoğunlaşmıştır.

Bu olumlu gelişme, yarın mutlu Türkiye'nin müjdecisi olarak kıvançla karşılanırken, gelişmenin toplum gerçekleri ile organik bağlantılarını kurmak, ona plânlı ve disiplinli bir yön vermek ihtiyacının kaçınılmazlığı meselesi üzerinde de önemle durulmalıdır. Sosyalist yayıncılığın, eylem-ideoloji ayrılmazlığındaki yapıcı rolü, onun düzenli bir tempo içerisinde yürütülebilmesi ile mümkün olur. Sosyalist eylemin, hareket noktasını ve gelişme kanunlarını, yaşanılan ülkenin objektif şartlarında bulabileceği ne kadar doğru ise, onu temel teorik kaynaklar ve dünya ölçüsündeki gelişmelerle irtibatlandırarak, organik bir bütün halinde ele almak zorunluluğu da o kadar gerçektir. Kaynaklardan kopuk, uluslararası hareketlere yabancı ve ideolojik bütünlüğe kavuşturulmamış bir sosyalist eylem düşünülemez. O zaman, temel kaynak kitapların ve dünya konjonktüründeki gelişmelerle ilgili değerlendirmelerin, sistemli bir şekilde dilimize aktarılması yanında, eylemin evrensel bütünlüğünü gözden kaçırmadan, ülkemizin meseleleri ile ilgili yayınları geliştirmek ve güçlendirmek gibi bir görevle karşı karşıya geliriz. Bugün, bu görevin gereken önem ve ciddiyetle ele alındığı söylenemez. Kısa süre içinde bu eksikliğin giderilemeyeceği de açıktır. Bu gerçeği, yüzdeyüz, Ceza Kanunumuzdaki yasaklayıcı maddelerle açıklamak ise, kanaatimizce, sorumsuzluktan öte bir anlam taşımaz. Evet, Ceza Kanununun maddeleri keskindir. Anayasaya rağmen, yayınlarla ilgili antidemokratik uygulamalar hepimizce bilinmektedir. Ancak, kabul edilmelidir ki, yayıncılık hayatımızın bugünkü durumu, yasalar

çerçevesinde bile böyle bir ihtiyaca cevap vermektен henüz epeyce uzaktır. Yayıncılık hayatındaki başıboşlukla açıklayabileceğimiz bu durum, yasaların verdiği haklardan gereğince yararlanmayı engellemektedir. Yayın alanında bir dayanışma ortamının gerçekleştirilebilmesi, şimdilik siyasi parti çerçevesinde mümkün görünmemektedir. Ancak parti dışında, partililik anlayışı ile âhenkli bir tempo içinde bir dayanışmaya gidilebilir, gidilmelidir de. Böylece, yayın hayatımızın kazanacağı birlik ve eylem gücü, bugün dağınıklık içinde bulunduğu sosyalist potansiyelin tutarlı bir bütün hâline gelmesinde önemli rol oynayacaktır.

Oysa, yayınevlerimizin durumuna bir göz atacak olursak, sayıca fazla, dağınık ve birbirleri ile irtibatsız olmaları yanında, daha çok ticari amaçlar gözettilerini görmekteyiz. Az sermayeli oluşları, teknik bilgi ve imkânlarla daha çok kavuşulabileceğine şüphe bulunmayan bir dayanışma içine giremeyeşleri, verimliliği de azaltmaktadır. Yayıncılığın bir geçim kaynağı haline getirilmesini gerektiren bu durum, yayın işi ile uğraşacak yeterli kadroların kurulmasını engellemektedir. Çevirilecek kitapların rastgele seçilmesi, aynı kitabın ayrı ayrı yayınevleri tarafından türkçeleştirilmesi gibi daha çok ticari amaçlara yönelen tercihler, böyle bir dağınıklık ve plânsızlığın kaçınılmaz sonuçlarından. Yabancı kaynaklardan yapılan aktarmalarda, en gerekli olanların önem sırasına göre ele alınmaları değil de, herhangi birinin, ya da tesadüfen ele geçenin üzerinde durulması eğilimi ağır basmaktadır. Yabancı ülkelerde yapılan yayınların yeterince izlenebilmesi, ve Türk yayıncılığı ile bağlantılarının kurulabilmesi hiç şüphesiz, bu dağınıklık içinde, istenilen ölçüde gerçekleştirilemez. Dış yayınlarla olan ilişkilerin sistemli bir şekilde yürütülemediğini birkaç örnekle belirtmek isteriz: Dışarıda, Türkçeleştirilmesi büyük bir ihtiyaç hâline gelen yığınla kitap bulunduğu gerçeği yanında, «L. Séve, Felsefe ve Siyaset, 1962» ve «André Barjonet, Kapitalist Sömürme, 1963», 1963 yılında dilimize çevrilebilmiştir. Yine, «Albert Soboul, Fransız İnkılabı Tarihi, 1962» ve «J. Duclos, Birinci Enternasyonal, 1964» adlı kitaplar, ancak 1969'da türkçeye aktarılabilmiştir. Daha birçok örnek gösterilebilir. Öyle sanıyoruz ki, böyle sakıncalı durumların nedenleri, sadece yasaların baskısı ile açıklanamaz. Bu, daha çok, birlik ve dayanışmaya gidilemeyeşin doğurduğu bir sonuçtur. Bazı kitapların, 1960 sonrasında bile, yayımlandığı tarihte türkçeleştirilmesine izin veremeyen bir ortamın bulunduğu inkâr etmek istemiyoruz. Ancak,

«Fransız İnkılabı Tarihi» gibi, ideolojik yanı olmayan bir tarih bilgisi kitabının, yayımından yedi yıl sonra dilimize çevrilebilmesi, Türk yayıncılığı adına üzücüdür. Ayrıca, örnek gösterdiğimiz kitaplarla aynı derecede sakıncalı olması gereken bazı kitapların, üç-dört yıl önce dilimize aktarılması mümkün olabilmıştır.

Sosyalist eylemin bir bölümünü teşkil eden sosyalist yayıncılığın da, herhalde bir birlik ve dayanışmaya yönelmesi, artık zorunluluk haline gelmiştir. Dağınık küçük sermayelerle ticari amaçlar üzerine kurulan yayınevleri, kısır kalmağa mahkûm olmaktan da öte, sosyalist eylemin, içinde bulunduğu bugünkü ideolojik dağınıklığın da bellibaşlı sebeplerinden sayılmalıdır. Burada, yeri gelmişken bir noktayı daha belirtmek isteriz: Mao'culuğa, Guevera'cılığa, Marcuse'ciliğe fazlaca belbağlamış anarşist ve Cohn Bendit tipindeki lider eğilimlerini sosyalist gençliğe empoze etmeğe çalışmak, sosyalizm adına yayıncılıkla bağdaşmaz. Bunun sorumluluğu, herhalde küçümsenmemelidir.

Yayıncılıkta önemle ele alınması gereken konulardan biride, dergi ve gazetecilik olmalıdır. Sosyalist eylem yön verici, birlik anlayışı içinde yürütülmesi gereken bu tür yayınların yapılamadığını, üzüntü içinde görmekteyiz. Örgütle bağlantı-kurmak gereğini önemsemeden çeşitli yayın organları çevresinde gruplaşan aydın zümrelerden her biri, sosyalist doğrultuda ayrı ayrı görüşlerin temsilcisi olmak iddiasındadırlar. Her biri, kendi görüşüne uygun bir strateji çizgisinde devrimci potansiyeli toplamak ister. Bu gerçek gözönünde bulundurulursa, partiyi bugün içinden çıkılması güç duruma getiren parti-içi ihtilâfların gerginleşmesini, sadece yöneticilerin yanlışlıkları ile açıklamak doğru olmaz. Hiç şüphesiz, parti-dışı aydın grupların yönetimindeki yayın organlarında, bazı meselelere karşı sert ve ölçüyü kaçıran yayınlara aşırı yer verilmesi de partinin yıpranmasında önemli bir rol oynamıştır. Parti organı olabilecek bir gazete ya da derginin, hiç değilse mütevazı ölçülerde uzun ömürlü olamayışı ise, örgüt anlayışını benimsemiş kadroların kurulamaması ile izah edilebilir.

Sosyalist eylem; politik örgütü, yayın organları, yayınevleri ve çeşitli kuruluşları ile bir bütünlük içinde yürütülmelidir. Bu unsurlar içinde politik örgütün öncülük görevini yüklenmesi kesin kural tartışma götürmez. Temel kuruluş olan politik örgütle, bu kuruluşların âhenkli bir bütünlük gösterebilmesi, ilişkilerin bilimsel sosyalizm temeline oturtulmuş objektif değerlendirmeler çerçevesinde yürütül-

mesi ile sağlanır. Örgütün, yan kuruluşlarla ilişkileri düzenleyici rolü yanında, bu kuruluşların da örgütün hareket çizgisini yakından izlemek ve gerektiğinde yapıcı olması gereken tenkit ve eleştirilerden kaçınmamak görev ve sorumluluğu vardır. Ne var ki, yan kuruluş olmanın rolünü bile kolay kolay benimsemeğe yanaşır görünmeyen bu yayın organları çerçevesindeki aydın grupların, yapıcı olmaktan çok yıkıcı tenkit ve eleştirilere yöneldikleri gözden kaçmamaktadır. Türkiye'nin gerçekleri iyi değerlendirildiğinde, özellikle kişileri hedef tutan yayın saldırılarının, örgütü yaralamak gibi ağır sonuçlar doğuracağı da ortaya çıkar. Nitekim, bugün bu sonuçları görmekteyiz. Eylemin geleceği adına asla bir ölçü kabul edilemeyecek olan kısa zaman aralarındaki başarısızlıklar için, birdenbire olağanüstü telâş gösterileri yaparak, ille de birini suçlamak yoluyla yayın sorumluluğundan kurtulunamayacağı açıktır. Elbette ki kişisel hatalar hoşgörü ile karşılanmayacaktır. Hele bu hata, sosyalizm doğrultusundan sapma yönünde olmuşa, birlik bozulmasını diye susmak da tabiidir ki doğru olmaz. T.I.P.; bugün programı, tüzüğü ve kadrosu ile yürüncesine oturmuş tutarlı bir sosyalist parti niteliğinde değildir ama, böyle bir nitelik kazanmağa da uygun kuruluştadır. Bu gerçek, sosyalist yayın organlarını yöneten aydınlarımızca gerektiği ölçüde değerlendirilirse, bilimsel sosyalizmden sapma endişelerini, yanına köriikle varmağa götürüncesine yayın yapmanın sakıncalarını da kolaylıkla anlamak mümkün olacaktır. Öyle sanıyoruz ki, bugün yayın yoluyla parti yöneticilerine karşı yapılan suçlamalar, insaf ölçülerini aşmıştır. Suçlamayı yapan bu yayın çevrelerinin, bizzat kendi durumlarını eleştirebilmeleri ise çok arzu edilir. Sosyalist meselelerimizin çıkmasına, âdetâ falanın, ya da filanın tasfiyesinden ibaretmişcesine çok yüzeyden bakarak yorumlara gitmek, tek kelime ile yanlıştır. Türkiye'de, henüz aranan nitelikte bir kadronun yetişmemiş olduğu bilinmektedir. Ancak yetişecektir, yetişmektedir de.

Henüz tâze bir fidan durumunda-ki sosyalist örgütümüzün, bugün için kıyasıya budamalara tahammüllü yoktur. Örgütün dağılmasına kadar gidebilir bu. Örgütsüz bir sosyalist eylemin yürütülemeyeceği ise çok açıktır. Sosyalist eylemin bugünkü dağınıkluktan kurtulabilmesi için, gerek parti-içi, gerekse parti-dışı sosyalist çevrelerin yersiz iddialardan vazgeçerek, meseleleri kişisel plânda değil, örgüt plânında ele almaları gerekmektedir. Sosyalist yayıncılığımızın bu gelişmede büyük katkısı olacağına inanıyoruz.

onbeş günlük, pazartesi günleri çıkar, siyaset, iktisat, kültür dergisi.

150 Kuruş

Yıl: 16 ● Cilt: XXIII ● Sayı: 374 ● Yönetim yeri: Tenişehir, Büyük Han 55 — Ankara ● Haberteşme adresi: FORUM dergisi, P. K. 131 — Ankara ● Telefon: 17 87 37 ● İlan: arka kapak 1000 TL. (iki renkli: 1500 TL.) — İç sayfalarda santimi 15 TL. (sürekli ilânlarda indirim yapılır) — Yayın ilânları: kelimesi 75 kuruş ● Abone: yıllık 30, altı aylık 15 TL. — ABD (uçak) 136 TL. — Avrupa (uçak) 85 TL. — Yabancı devletlere (âdi posta) 67 TL. ● Eski sayılar 300 kuruş ● Dizgi ve baskı: Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti., Sanayi Cäd. Demir İşhanı, Ulus - Ankara, Tlf: 11 68 70 ● Dağıtım: Hürriyet Dağıtım A.Ş. — Cağaloğlu/İstanbul, Tlf: 273854 ● — FORUM ve yazarın adı belirtilmeden yazı aktarılamaz —